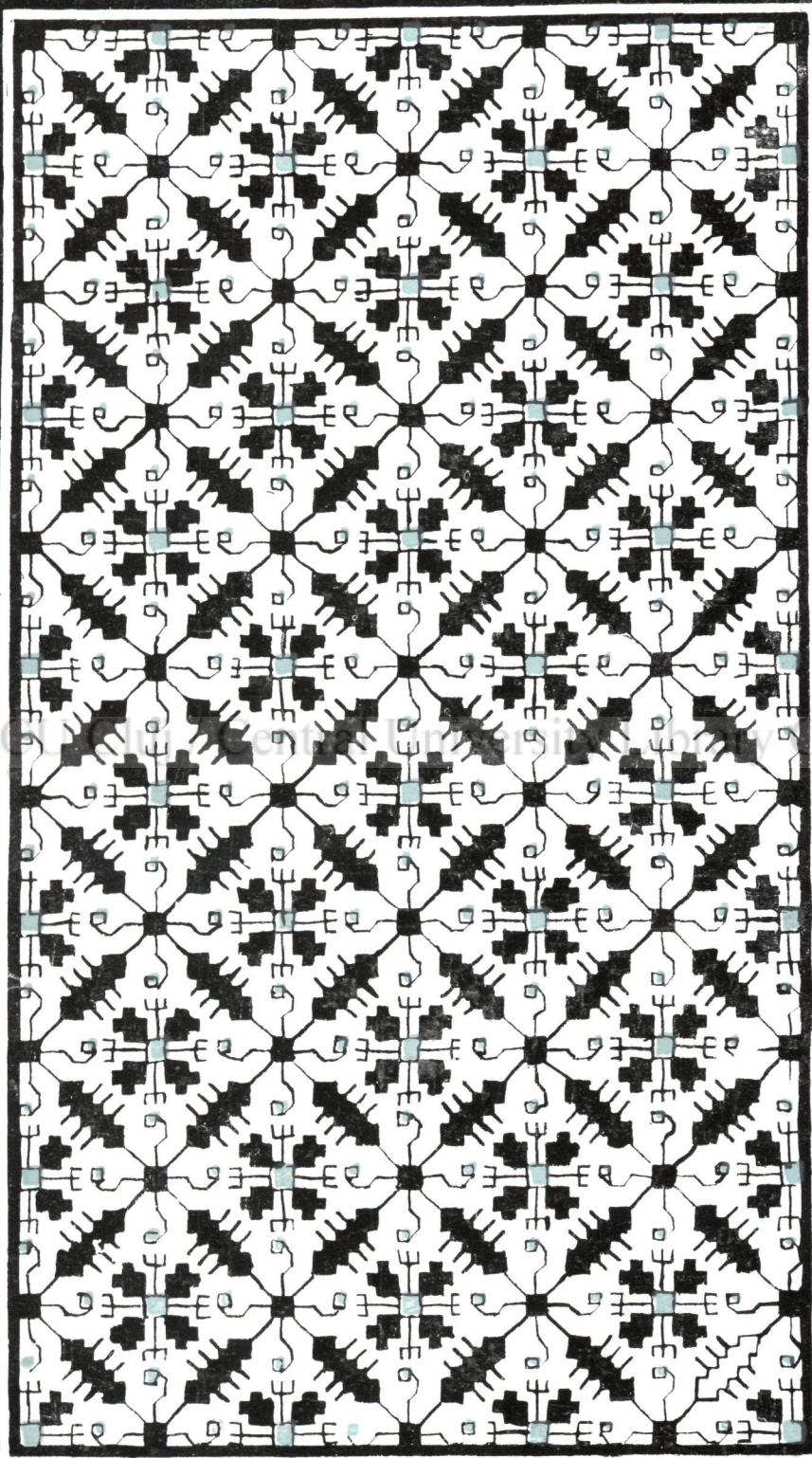

An. VI. Nr. 4—5.

LUCEAFĂRUL.

Sibiu, 1 Martie st. v.

1907.

SUMARUL.

Dr. I. Lupaș . . .	Din istoria școalelor noastre.	G. Bogdan-Duică	Scrisori din București (VIII): Convorbiri literare: Colabo- ratorii noi
Z. Bârsan . . .	O noapte de demult (poezie).	M. S.-Râmniceanu	Polemice. (Răspuns dlui G. Ibrăileanu)
Nic. A. Berindei	Întâlnire.	Liliac	Cîntec (poezie).
G.	Noapte (poezie după Carducci).	* * *	Giosuă Carducci.
Z. Bârsan . . .	Carlo Goldoni. Al doilea cen- tenar dela nașterea sa.	Cronica:	Încercări, Grădina de copii, Sculptorul Brâncuș, Arde- leanofobia, Rătăcirii, Premial Luceafărului, Știri.
Gh. T.	Din popor: Cîntecul Salomei.	Posta Redacției și Administrației.	
Emil Isac . . .	Pastel de iarnă.		
Maria Căntan .	Povestea Dorului (poezie).		
* * *	Un centenar american.		
Octavian Goga .	Ion crișmarul (poezie).		
I. Borcia . . .	Ifigenia în Taurida de Goethe. Act. III. Scena întâia.		

Ilustrații: C. Brâncuș: 2 Studii, Copilul. Carlo Goldoni, H. W. Longfellow, G. Carducci, C. Brâncuș.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux . . . 20 cor.
6 luni 6 „ „ „ „ . . . 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux . . . 25 cor.
6 luni 8 „ „ „ „ . . . 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

La cerere trimitem numere de probă.

Abonamentele, plătite înainte, sînt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

A apărut în editura revistei „Luceafărul“

A. O. Maior

Biblioteca Copiilor

Vol. II

numeroase ilustrații.

Cel mai potrivit dar pentru

—> copii. <—

Prețul: Cor. 1.60, Lei 2.—

Omer

ILIADA

12 cînturi traduse în versuri

de

George Murnu

—> cu ilustrații admirabile. <—

Primul volum din
Biblioteca scriitorilor Străini.

Prețul: Cor. 4.—, Lei 5.—

— plus porto postal 20 bani. —

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea dlor: Octavian Goga și Octavian C. Tăslăuanu.

Cu colaborarea dlor: I. Agârbiceanu, Zaharie Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. Ioan Borgia, V. Cioflec, Alexandru Ciura, Maria Cunjan, Dr. Ioan Lupaș, Dr. George Murnu, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Rîmniceanu.

ORICE REPRODUCERE OPRITĂ.

Din istoria școalelor noastre.

Între cele 17,342 de școale populare, cite se numără azi în întreg regatul Ungariei, abia 1943 sînt școale de stat.¹⁾ Toate celelalte sînt școale comunale și confesionale. Categoriei acestor din urmă aparțin și școalele populare, susținute de cele două biserici române, și al căror număr se urcă peste 3000.

Puține dintre aceste școale au un trecut, care se suie pînă în veacul al XVIII-lea; pînă la acea lege înțeleaptă: *Ratio Educationis*, pe care a creat-o Maria Terezia, — inzistînd, ca prunciîi fiecărei nații să-și primească începuturile instrucției în limba maternă («vernacula») — orî pînă la pîrînteștile îndemnuri ale bunului Iosif al II-lea, care poruncise, ca lingă fiecare parohie să fie și o școală, cît de cît. Pe cele mai multe le avem abia de cîteva decenii încoace. Singure stăruințele titanice ale lui Șaguna ne-au dat vre-o 5—600.

Toate aceste școale s'au întemeiat și susținut pînă în ziua de azi numai cu prețul unor jertfe nespuse de mari și prin încordări, fără seamăn de împovărătoare pentru un popor ca al nostru, lipsit în cea mai mare parte de izvorul luminii, ca și de izvorul bunăstării materiale, de temelia unui traiu cinstit și slobod.

Și, dacă ar fi fost numai greutățile, pe cari le rostogolia în calea progresului școalei române — tradiționala noastră sărăcie, atunci tot s'ar fi putut trece mai repede peste smeritele începuturi! Și n'ar fi fost, poate, școala noastră

silită să rămînă, timp atît de îndelungat, în starea cea tristă, pe care ne-o zugrăvește, la 1813, D. Tichindeal în modul următor: »De voești să știi în sat, unde e școala? Nu întreba pe nime, ci du-te și apoi veî afla o casă, nu departe de biserică, desgrădită, descoperită, cu fereștile sparte și cu hîrtie lipite; să știi, că aceea este școala!«

Dar în aceste căsuțe umile, desgrădite și descoperite, s'au nimerit să muncească generații de dascăli, pătrunși de adevărată însuflețire pentru sfînta lor apostolie de redeșteptători ai unui neam chinuit și înapoiat.

Și, cum rezultatul unei școli nu pot să-l determine nici odată păreții ei, orîcît ar fi de împodobiți, ci mai ales însuflețirea și vrednicia celorce propoveduesc într'însa cuvîntul înțelepciunii — din aceste școale modeste a răsărit un început de cultură a poporului nostru. Prin stăruințele nepregetate ale unor adevărați dascăli — mucenici, — începuturile sfioase au fost continuate cu rîvnă înțețită și sporite prin isprăvuri din ce în ce mai însemnate.

Astăzi, de sigur, icoana zugrăvită de Tichindeal nu se mai potrivește decît la foarte puține din cele peste 3000 de școale românești din această țară. Căci în multe sate de ale noastre s'au ridicat, din jertfele imense ale acestui popor lipsit, școale, cu cari s'ar putea mândri orice sat din largul Apus luminat și oricare neam fruntaș în ale culturii.

Realizarea acestui progres e un mare merit al înaintașilor noștri. Cu atît mai mare, cu cît ei au trebuit să înfrunte, pe lingă greutățile

¹⁾ Cf. studiile: »Népoktatásunk szervezése és újabb törvényhozás szükségese, közoktatásügyi tanulmány — în Budapesti Szemle din 1906.

interne, și o serie neîntreruptă de obstacole formidabile, aruncate în calea progresului nostru cultural de viforul patimilor politice.

Scurtă vreme abia, le-a fost dat școalelor noastre a săvârși în liniște munca binecuvîntată de propagare a culturii, înălțare și fructificare a gîndirii și întărire a simțirii românești. Căci în curînd s'au ivit tendințe potrivnice, cari mereu au infestat, și conturbă azi, școala în dezvoltarea pacinică a sublimei sale misiuni, impunîndu-i sarcini și semnalîndu-i scopuri, cu totul străine de adevărata ei chemare.

*

Ivirea acestor tendinți anticulturale coincide aproape cu începutul școalelor noastre.

*

Cîteva reflexiuni istorice, cred că vor fi potrivite în momentul de față, ca să poată cunoaște oricine cel puțin unele din peripețiile luptelor îndărătnice și aprige, cite au purtat înaintașii noștri pentru școala românească.

Politica de germanizare a luminatului împărat Iosif al II-lea a dat cel mai puternic impuls culturii și limbii maghiare. Pîră atunci nici prin mînte nu le trecuse nobililor maghiari, că în perorațiunile lor din congregațiile comitatense s'ar putea să stăpînească limba maghiară în locul celei latine, ori că în colegiile lor s'ar cuveni să se dea tinerilor și altă învățătură decît cea strict latinească. O clasică dovadă despre aceasta ne prezintă cazul colegiului din Dobrițin, al cărui profesori la anul 1802 s'au împotrivit din toate puterile introducerii limbii maghiare, argumentînd, că învățătura nu se poate propaga decît în iscusita limbă latină, și că ar fi o lipsă de pietate față de tradițiile seculare, ca ei să se abată acum dela graiul strămoșilor (*«stilo patrio»*). Și atitudinea aceasta curioasă vine la 11 ani după memorabilele diete din 1791, îndreptate împotriva tuturor inovațiilor lui Iosif II, decî și împotriva limbei germane. Se luptau acum pentru înlocuirea acesteia cu cea maghiară.

*

La una din aceste diete, la cea din Cluj, se știe, că s'au strecurat și plîngerile Românilor, redactate în chip demn, în acea strălucită petiție intitulată *«Supplex libellus Valachorum»*, pe care împăratul Leopold al II-lea o însoțise cu cele mai calde cuvinte părintești și binevoitoare recomandări către dietă. Aceasta a încremenit de spaimă,

cînd s'au citit cuvintele împărătești și cererile Românilor. Apoi s'au infuriat deputații și regaliști; și au trimis întreagă petiția — ad acta, fără a da rezolvire mulțumitoare vre-unuia din cele 5 postulate juste. Ci în discuția, pornită pe tema aceasta, s'au năpustit cu toții asupra conducătorilor poporului român, au început să înzulte pe preoții noștri, despre cari spuneau că, fiind lipsiți de orice cultură, sint ei înșiși sfătuitoari, numai întru cele rele, ai țărănimii. Iar cînd au ajuns la punctul cel din urmă¹⁾, în care împăratul tocmai cerea dietei a îngriji, să se dea preoțimii române o creștere mai bună, tot dieta aceasta a fost, care și-a exprimat temerea, că n'ar fi bine să li se dea preoților români cultură mai înaltă, căci aceasta i-ar face să părăsească coarnele plugului (*fiat itaque planum, quomodo Clerici alentur, ne a stiva avocentur.*²⁾) Dar vlădicii noștri de atunci nu s'au mulțumit cu atîta, ci în decursul anului următor, 1792, au redactat tot împreună alte două petiții, foarte frumoase și întemeiate puternic pe întreg arsenalul de motive, posibil în acele timpuri;³⁾ au bătut apoi de nenumărate ori calea la Viena, pînă cînd dela Împăratu a venit iarăș poruncă dietei, să ia în desbatere rugărilor Românilor și să înainteze un proiect de lege în chestia instruirii tineretului român.

Dieta răspunde mai tîrziu lui Leopold, că petițiile le-a dat spre studiere comisiei bisericești (*systematica deputatio*) cu îndatorirea să afle modul potrivit de a răspîndi printre Români cunoștința limbei maghiare.⁴⁾

¹⁾ ... »Simulque intertentione etiam cleri utriusque ritus convenienter prospici ac una rudioris plebis valachicae cultura promoveri et cum successu propagari possit«. Cf. rescriptul lui Leopold II, dto Florența, 18 Maiu 1791, în lucrarea Lupas I: *Az erdélyi gör. kel. egyház és a vallásunió a XVIII. század folyamán*. Budapest, 1904, pag. 58.

²⁾ Cf. serisoarea ep. I. Bob către episcopul de Orade, Ignățiu Darabant despre dieta din 1791. — Publ. în *«Unirea»*. A. 1900. Nr. 38, pag. 313.

³⁾ Amîndouă le-am găsit în arhiva muzeului Brukenthal din Sibiu, de unde le-am copiat și intenționez a le da publicității, cînd voi avea timpul necesar spre a le studia!

⁴⁾ »Az egyházi bizottságnak kötelessége leszén, hogy az oláhságnak kiműveléséről és szelidebb erkölcsre leendő oktatásáról való planumban a magyar nyelvnek közzöttük való előterjesztéséről igyekezzen valami jó módnak elintézését gondolni«. Cf. *Acta dietalia* A. 1792, pag. 311.

Comisia însă n'a mai făcut nici un plan. Cu-vintele din urmă din protocolul dietei au totuș o mare însemnătate istorică. Prin ele se indică începutul unei direcții, care va fi urmărită, cu mici întreruperi, dar cu mari eforturi, întreg veacul al XIX-lea, și care în zilele noastre pare a-și presimți apropiatul triumf, fără a se gândi, că în culmea acestuia va trebui să exclame cu desamăgire, ca odinioară Pyrrhus...

În jumătatea primă a secolului al XIX-lea se ivesc dese »circulare« din partea vlădicilor noștri către credincioșii lor cu sfaturi și îndemnări, să învețe ungurește, căci »înălțatul crăiesc guvernium« nu vrea să mai primească »jalbe și relații în limba românească, căci această limbă românească nu este știută la acele înalte locuri... Iar pentru lesnirea acestui lucru în toate școalele românești, dar mai virtos în școala candidaților de preoție din Sibiiu să se învețe limba cea ungurească«.¹⁾

În școlile din Blaj se învața deja prin secl. XVIII puțin ungurește. Pe vremea episcopului Lemeni, care era însuș imbibat de cultură maghiară, direcția aceasta se întări tot mai mult; ea deveni de-adeptul amenințătoare, fiind propagată cu un hiperzel primejdios de chiar episcopul, care ținu la moartea lui Bob (1830) predică ungurească în mitropolia din Blaj — cea dintii predică ungurească în această biserică! exclamă Alex. Papiu-Ilarian²⁾ — iar la 1841 ceru voie dela primatul catolic din Strigoni, să poată tipări cărți de slujbă bisericească, în traducere maghiară. Primatul, crezând că în biserica română unită limba liturgică trebuie să fie cea latină ca și la catolici, întreabă mirat: »cu ce drept întrebuințează Valahii limba valahă în cele sfinte.«³⁾

¹⁾ Cf. scrisoarea ep. Vasile Moga din 13 Oct. 1829 la Dr. Il. Pușcariu: »Documente pentru limbă și istorie«, vol. I, pag. 194—5.

²⁾ Cf. A. Papiu-Ilarian: »Istoria Românilor din Dacia superioară«, vol. I, pag. 122.

³⁾ »Quo iure utuntur Valachii in sacris lingua Valachica? Cf. idem, ibidem pag. 125—6, unde Papiu adaugă următoarea apostrofă la adresa lui Lemeni: »așa necăpătind (episcopul) voie de nicăiri, fu silit a lăsa lucru într'afita, un lucru, de care și însuș Rákóczy, când s'ar scula din morți, s'ar mira, cum s'au schimbat timpurile, de acum cere voie dela Unguri episcopul Românilor a traduce cărțile bisericești în ungurește, când înainte cu 200 de ani Ungurii îi făcuse pe Români a-și traduce liturgia în limba națională!...«

În seminarul din Blaj pătrunse ca limbă de conversație limba maghiară și teologie, dupăcum ne spune acelaș Papiu Ilarian, afară de cîntările bisericești, nu mai cunoștea și cîntece naționale românești, ci se desfăta în de cele ungurești ca »Kis Komárom, Nagy Komárom«¹⁾ și alte »eiusdem tenoris«.

*

Cu toate aceste la anul 1842, cînd dieta ardeleană se opintia să supraliciteze în patriotism pe cea din Ungaria, hotărînd ca în timp de 10 ani limba maghiară să fie introdusă pe toate terenele vieții publice și să devină singură stăpînitore în toate școlile, — din acel Blaj, pornit spre ațipire, a izbucnit un grandios protest, al cărui diapason de demnitate și energie este atît de înalt, încît gîndul, copleșit de înțelepciunea umilită a oportuniștilor, niciodată nu s'ar fi putut ridica — cum nu se poate nici azi! — pînă la acel grad de bărbăție românească. Protestul, care firește nu putea porni dela vladica Lemeni, ci dela membri consistorului, în frunte cu Simion Crainic, este atît de frumos și de fulgerător în unele enunțaiuni, încît nu ne putem lipsi a atrage atenția cititorilor îndeosebi asupra unor pasaje, ca acele, în cari consistorul declară, cu toată hotărîrea, că în școalele din Blaj limba română nu va putea fi înlocuită prin alta, nici în 10 sute de ani, necum în 10 cum vrea legea, dar niciodată pînă în vecii vecilor, și că ei nu se vor putea supune unei legi, din care ar rezulta ruina și peirea scumpei noastre naționalități.²⁾

În 10 Martie 1843 acest protest a fost trimis și consistorului român din Sibiiu, care nu întîrzie a se identifica imediat cu întreg cuprinsul lui, arătînd fraților din Blaj, prin răspunsul din 18 Martie, convingerea, că prin astfel de legi Români nu vor putea deveni niciodată »cetățeni

¹⁾ Ibidem pag. 124.

²⁾ Reproducem, pentru frumuseța și tăria lor, și în originalul latinesc aceste cîteva șire: »Est igitur evidens: linguam hanc in scholis Balasfalvensibus nisi cum periculo morum ac religiositatibus et quod nobis non minus dolorosum est: **cum ruina carae nationalitatis** — eliminari non posse; fate mur autem sincere, non tantum post decem annos, sed neque post decem saecula, imo nullo unquam tempore, **nos nationemque nostram lege obligari posse**, quae moribus ac religiositati periculum, ac obicem, nationalitati vero ruina parat ac interitum. Cf. G. Barițiu: »Părți alese din Ist. Trans.«, vol. I, pag. 754.

mai folositorii patriei comune, ci mai curînd vor fi prefăcuți într'o turmă de vite (non in utiliores patriae cives, sed potius in pecorum gregem converteret); și exprimîndu-și totodată speranța, că legea aceasta ca orice lucru violent și nefiresc nu va putea duce la scopul intenționat de alcătuirii ei și nu va putea dura mult» (potissimum, quod Historia teste praecipitatae rerum conversiones, in objecto praesertim tam delicato, nunquam ad intentum scopum perducere soleant, et omne violentum non diu duret.¹⁾

Sînt cuvinte, cari cuprind adevăruri mari, atît în protestul consistorului din Blaj, cît și în scrisoarea celor din Sibiiu. Dar din aceia, căroră erau adresate cîți puteau orî voiau să le înțeleagă? Abia doi sau trei bărbați de stat erau pe atunci în Ungaria, cari pricepeau că politica ungurească e orbită de pasiuni violente, și cari cuvîntau zadarnic împotriva exagerărilor neierate, împotriva patimei și însuflețirii rău stăpînite.²⁾ Înzadar le spunea Széchenyi, din înălțimea scaunului prezidențial al Academiei maghiare, că tendințele lor sînt neumane și nepotrivite cu spiritul timpului, că forța, ce aplică în scopul maghiarizării, mai curînd saii mai tirzii, tot lor le va săpa mormîntul (p. 29). Degeaba se silia să-i convingă, că prin impunerea forțată a limbii maghiare se fac de ris, căci ce folos ar avea, dacă lumea întreagă ar ciripi ungurește («hadd tudjon csevegni magyarul az egész világ» p. 20)! Asta ar fi numai o amăgire, căci vorbirea e departe de a fi simțire, învîrtirea limbii departe de a fi egală cu pulsațiunea inimii și astfel celce vorbește ungurește, oricît de elocvent, e încă departe de a fi maghiar (p. 21). Și mare greșală fac, ceîce se silesc a trage toate pe calapod unguresc, suspiționînd pe oricine nu e îmbrăcat în atilă (p. 16) ș. a.

Alt bărbat luminat, în această privință, a fost baronul Iosif Eötvös, un nobil idealist condus de idei umanitare și europene. Acesta se gîndia chiar la un plan de constituție federalistică, prin care s'ar fi acordat naționalităților autonomie teritorială. Dar n'a isbutit să-i dea ființă viețuitoare.

Ca dovadă a înțelegerii lui drepte și a spiritului luminat și conciliant, de care a fost condus în activitatea lui de ministru al școalelor, a rămas totuși legea instrucțiunii populare art. 38 din 1868, care dă drept naționalităților să ție școale populare pe limba lor, fără a le sili să propună în aceste școale și limba maghiară.¹⁾

Fanatismul național agresiv, cum și nemăsurata poftă de domnie a opoziției maghiare, vedea în această lege o abandonare a direcției ultraiste a dietelor reformatrice dinainte de 48, și a luptat mult contra proiectului lui Eötvös, iar în 1879 aî introdus prin altă lege (art. de lege 18, din 1879) propunerea limbii maghiare ca studiu obligator în toate școalele populare. De atunci pînă azi pretențiunile isvorite din legea aceasta aî ajuns la un grad de nepilduită exagerare, cerîndu-se acum deadreptul, ca toate studiile mai însemnate, afară de religie și științele naturale, să se propună exclusiv în limba maghiară.

Cam ce foloase orî ce prăpăstii ar putea rezulta de aci pentru țară și pentru popoarele ei neștiutoare de limba maghiară, să judece on. cititorii. Pe noi nu ne iartă împrejurările a mai stărui asupra acestor chestiuni, ci ne vom mărgini, drept încheiere, a reproduce cîteva cuvinte însemnate dintr'o vorbire a lui Francisc Deák, care la 1872 sprijinia cu toată stăruința planul înființării unui gimnaziu sîrbesc în Neoplanta (Ujvidék), argumentînd dupăcum urmează:

»Fie și 300 de gimnazii în țară; fie chiar atîtea, ca tot la distanță de cîte 6 poște să se găsească un gimnaziu, dacă în acesta nu se împărtășește învățătura pe limba poporului din ținutul respectiv: atunci prin ele, fără îndoială, foarte cu anevoie se va putea propaga cultura. Să ne aducem numai aminte, cu cîte greutatea a trebuit să luptăm în copilărie din cauză, că eram siliți să studiem într'o limbă străină, în cea latină, și să privim, în ce măsură mare s'a înlesnit pentru copiii noștri învățătura prin faptul, că ei sînt instruiți în limba maghiară. Tocmai așa stă lucrul și cu limba celorlalte naționalități.

»Dacă le-am sili, ca pe copiii lor, — cari nu

¹⁾ Această scrisoare inedită se află în colecția de acte a P. C. Sale dlui Dr. Il. Pușcariu.

²⁾ Cf. gr. Széchenyi István: A magyar Akademia körül, 1842, p. 35.

¹⁾ Iar §. 17 al art. de lege 44 din 1868 dă naționalităților dreptul de a se putea cultiva în limba lor maternă și în școale secundare, »pînă acolo, unde începe instrucția mai înaltă, academică,

știu chiar nimic sau numai foarte puțin ungurește, deoarece în școala populară au fost instruiți mai ales în limba lor națională — să-î învețe pretutindenți și întru toate ungurește: atunci în aceste gimnazii orice progres al tinerilor ar fi cu neputință, părinții și-ar cheltui banii în zadar, copiii și-ar pierde zadarnic timpul.

» În genere, dacă voim să cîștigăm naționalitățile pe partea noastră: calea potrivită spre aceasta nu poate fi tendința de a le maghiariza cu orice preț, ci aceea de a le face să se obișnuiască cu împrejurările ungurești și să le îndrăgească. Căci două lucruri sînt incontestabile: dorința de a le stîrpi ar fi o barbarie nelegiuită (istentelen), chiar și dacă ele n'ar fi atît de număroase, încît nimicirea lor să ne fie imposibilă. Iar a ni le face dușmane, nu e în interesul nostru. Tot în aceeași situație se află și ele. Dacă s'ar putea desface de noi, ca să alcătuiască o națiune mare: aș înțelege o eventuală tendință a lor spre acest scop; dar pe lingă constelația europeană dată, aceasta e cu neputință. Amîndouă taberile trebuie deci să ne dăm silința, ca împreună și unii lingă alții, să trăim în concordie cît se poate mai bună¹⁾.

*

Dela 1879 școalele populare nemaghiare, dela 1883 cele secundare au trecut prin grele încercări și continuă a fi amenințate tot mai serios. Iar rezultatul tendințelor potrivnice a fost după 30 ani de opintiri extraordinare, prin cari s'a

¹⁾ Cf. Deák Ferencz beszédei, vol. VI, 1868—73, összegyűjtötte Kónyi Manó, pag. 339—340.

anihilat atîta forță, acesta: din elementul german cunoșteau limba maghiară 36%; din cel slovac 12%; din cel românesc 7%. E de notat, că în timp de trei decenii numărul Românilor cari știu ungurește, s'a sporit cu un singur procent¹⁾. Acest lucru se explică, cred, în chipul următor: Românii adînc convinși, că viața și limba națională sînt pentru dinși si nonime, au dat celei din urmă toată îngrijirea, ca să n'o piardă pe cea dintîi. Solicitudinea lor pentru limba națională a crescut în raport direct cu sporirea măsurilor îndreptate împotriva acestora.

*

Din luptele înaintașilor noștri pentru limba strămoșească se desfac acum două învățăminte prețioase, cuprinse amîndouă în protestele dela 1843.

Cel dintîi ne sună și azi, după 6 decenii și jumătate, ca o amenințare: încetarea luptei pentru limbă ar avea drept urmare, ruina desăvîrșită și peirea scumpei noastre naționalități: **carae nostrae nationalitati**, ruinam parat ac interitum, cum scriau cei din Blaj.

Al doilea ne șoptește în glas de îmbărbătare și mîngăiere, că, după mărturiile istoriei, nimic ce-î violent, nu poate să dureze îndelung: quod, Historia teste, omne violentum non diu duret; așa răspundea, tot atunci, cei din Sibiiu.

Și — de sigur, aveau dreptate și unii și alții...

Dr. I. Lupaș.

¹⁾ Cf. Márki Sándor és Beksics Gusztáv: »A modern Magyarország«, Budapest 1898, pag. 824.

O noapte de demult.

Mornește focu 'n vatră... bunica somnoroasă
Își dapănuă pocestea în vorbele-i domoale,
Iar mama stă pe gînduri... pe gînduri totdeauna...
Și somnul se coboară încet... și tot mai moale...
Și-l simt cum tot mai leneș mi se răsfăță 'n gene,
Cum mă gîndesc la părul frumusei Consizene.

De-odată de pe uliți pornește cînt de jale...
Aproape... mai aproape... Încet de lingă vatră
Pornesc înspre fereastră... cu ochii duși în noapte.
Ascult cum plînge cîntul de-un »drum bătut de peatră«
»De-un tîndr și de-o fată«, ce s'au iubit odată
Și-apoi »de-o foae verde« și-o »floare scuturată«...

Era — mi-aduc amînte — s'o 'ntreb atunci pe mama
Ce cîntă trecătorul în vorbe tremurate?
Dar, nu știu cum, privirea mi s'a oprit sfioasă
Pe-o iconiță veche a Maicei-Preacurate
Și mi-a părut o clipă că vrea ceva să-mi spună,
Așa privia la mine de sfîntă și de bună...

Z. Bârsan.

Întîlnire.

.... Grăbită trece iute Strada Franklin și, sfioasă, intră în grădina Episcopiei, își aruncă ochii în dreapta și în stînga, apoi se îndreaptă spre o bancă și se așează. Se uită puțin prin prejur pentru a vedea cine este pe acolo, apoi, liniștită, se pleacă și scrie pe nisip cu umbreluța-î albă....

Va veni?... nu va veni?... sigur că are să vie, nu e om care să-și calce cuvîntul. Pe atunci pe cînd erau copii se incredeați atît unul în-tr'altul... cînd se jucau împreună la Giurgiu în Centru, cum îi zicea. Da... erau fericiti atunci... și a trecut atîta timp. Ea a venit în capitală, sînt patru ani acum, la tușa Ana care trăia în București, neavînd la cine sta în Giurgiu, după moartea părinților și de-atunci lucrează la o croitorie mare pe calea Victoriei. Cine și-ar fi închipuit ca erî pe cînd trecea prin Cișmigiu să auză pe cineva:

— Floricuța!

— Vaî de mine, domnule Gheorghe, nu vă mai cunoșteam...

— Eui v'am cunoscut.

— Nu zic că nu v'aș fi cunoscut și eui, ... dar...

— Vă mirați, nu mă știati aci.

— De cînd în București?

Și convorbirea a mers înainte destul de strînsă, dar amîndoi simțeau o răceală, nu se mai tuțuiau. Ș'apoi el a rugat-o să vie a doua zi la Episcopie, pe banca dinspre strada Corabiei și ea n'a avut putere să se împotrivescă și a venit.

Acum se juca cu umbreluța pe nisip gîndindu-se la trecut, și binișor pe nesimțite i se arăta, una cite una, întîmplările ei din Giurgiu.

Alături pe bancă se așezară doi negustori:

— Cald, domnule Eftimie.

— Cald rău, domnule Vasile.

— Viî de acasă?

— Ba nu, din tîrg.

— Ce fac aî de acasă?

— Bine, slavă Domnului...

— Dar treburile?

— Pe cît se poate... de știî, lumea a plecat.

— Ei ce să-î faci, sezonul mort.

Ștergîndu-se de sudoare continuaî a vorbi; unul era băcan, celalalt cizmar, Floricuța i

privi puțin, apoi își reîntoarse privirea la cele scrise pe nisip. Negustorii se ridicară de pe bancă, pornind unul în dreapta, celalalt în stînga. Floricuța rămase iarăși singură... se uită la ceas: patru și jumătate și domnu Gheorghe tot nu vine...

Căldura începea a se domoli, trăsurile începeau a trece mai dese pe calea Victoriei, ducîndu-se spre Șosea, și orașul întreg, care fusese amorțit de căldură, părea că se deșteaptă din copleșeala unei calde zile de vară.

Floricuța își ridicase acum privirea și se uita la lumea care trecea spre Șosea. Era bogată lumea aceea și putea să se ducă să răsufle puțin... și a tot privit printre pomi cum treceau trăsurile, cînd auzi la spate:

— Gînditoare domnișoară...

Floricuța întoarce capul, era un tînăr, care o urmărea de citeori venea dela lucru. Plictisită întoarce capul.

— Vă plictisesc, domnișoară?

Ea tăcu.

— În tot cazul nu știu pentru ce a-ți fi supărată pe mine, nu v'am făcut nimic...

Floricuța fierbea de minie, el însă, tot mai cutezător, se așeza pe bancă.

— Nu știu pentru ce nu voiți niciodată să-mî răspundeți; acum, mai ales, pareți preocupată... gînditoare; poate că așteptați pe cineva, pe acela cu care v'am văzut în Cișmigiu, de, nu orî cine poate fi în grațiile dumneavoastră...

Era prea mult. Floricuța, gata să isbunească în plîns, se stăpîni și într'un avînt de bărbăție, ridică umbrela și îl plesni peste obraz.

Tînărul surprins, se ridică după bancă și salută respectuos:

— Mulțumesc, domnișoară, — și plecă.

Se întoarce uitîndu-se înapoi, dar Floricuța rușinată de ceeace făcuse își ascunse fața imbujoară în batistă.

Putîn cite puțin se liniști, apoi cuprinsă de nerăbdare se uită la toți, carî intraî în grădină să vază dacă nu vine domnul Gheorghe...

Iată că un tînăr înaintă sficios și nesigur spre dînsa. Floricuța văzînd că nu este d-nul Gheorghe întoarce capul.

— Domnișoara Floricuța?

— Floricuța se uită mirată, tînărul urmă:

— Viu din partea d-lui Gheorghe...

— Vă mulțumesc... Și Floricuța luă scrisoarea ce-i întinse tinărul.

— Prietenul meu Gheorghe m'a însărcinat, ... dorește răspuns...

— Îmi dați voe?

— ... Vă rog...

Tinărul se așază stingacii pe bancă, Floricuța desfăcu scrisoarea.

Floricuța!

Dă-mi voe să te numesc astfel și să-ți vorbesc prietenește așa cum ne vorbiam odată, cînd eram copii, măi ții minte?...

Ce prietenî bunî eram, cum petreceam de bine împreună, cînd ne jucam sburdalnicî în Centru, atunci cînd eu veniam să te întilnesc, înapoiindu-mă dela școală.

Ce iute a trecut timpul! ce multe lucruri s'au schimbat de atunci: eu sint azi om în toată firea, iar tu, fetița sburdalnică de odinioară, te-ai făcut fată mare și frumoasă...

Îți cunosc așa de bine firea încît îmi închipui că trebuie să duci și azi viața simplă și curată de odinioară. —

Erî, după ce am înlăturat răceala primei revederi, am avut îndrăzneala să-ți cer o întilnire și tu ai venit cu aceeași bunăvoință cu care veniai în grădină la joc, ai venit, te-am văzut...

Nu te-ai gîndit însă că nu mai este același lucru; nu te-ai gîndit că a trecut multă vreme de atunci și că eu nu mai sint ce eram acum cîțiva ani. Orașul cel mare m'a molipsit și pe mine și azi nu mai ai în fața ta pe Gheorghită

de odinioară, ci un om îmbolnăvit cu totul de miazmele capitalei...

Tu însă ai rămas cum te știam, cu aceleași apucături, cu aceeași fire, tăcută, cînstită și senină; tu ai rămas ce erai, nu te-a atins praful covîrșitor al orașului.

Și la început mi s'a părut firesc să-ți cer acea întilnire, dar întors acasă, am dat cu ochii de un portret al tău, de cînd erai mică și gîndurile mele au sburat departe, am văzut ce eram înainte și de ce sint în stare acum, și n'am vrut să stric frumusețea acestui vis copilăresc...

Vezi tu, orașul mi-a luat multe, nu mi-a luat însă cînstea care azi mă îndeamnă a-ți scrie această scrisoare...

Să rămînem dacă vrei, prietenî... așa cum eram înainte și să ne scriem din cînd în cînd... aducîndu-ne aminte de copilăria noastră, dar să nu ne mai vedem, căci ce mi-a mai rămas este puțin.

Un sărut copilăresc pe obraji

Gheorghe.

Floricuța ridică puțin capul și privi tinărul ce sta acum în picioare în fața ei; două lacrimi luceau în ochii ei frumoși, se uită la dinsul... apoi îngîină:

— Te rog, spune domnului Gheorghe că îi mulțumesc...

Atît. Încîlină puțin capul și plecă încet și îngîndurată. După cîțiva pași scoase batista și o duse la ochi, îi șterse și ea și cum ar fi fost mai ușurată, o luă mai repede spre calea Victoriei, să se îmbete de sgomotul asurzitor al trăsurilor multe ce treceau spre Șosea. —

Nicolae A. Berindei.

Noapte.

(După Carducci.)

Ah noapte-adîncă 'n veci nepricepută
Odihnă bun' a facerilor toate,
Ce dormi pe stînci de trăznet despicate
Și 'nvăluî drag livada 'n flori țesută;

Voî flacări vii pe boltă semănată
Cu mîndra voastră strălucire mută,
De-o tainică poruncă neștiută
Pe-aceleași căi de-apărări îndramate;

Și lună tu, tu vitreg milostivă,
Ce taturor îți dăruî deopotrivă
Tremurătoarea pulbere-argintată:

Răspunde-ți voi ce-î rostul lumii noastre?
Ce taină doarme 'n bolțile albastre?...
... Nicî na te miști tăcere blăstămată!...

G.

Carlo Goldoni.

— Al doilea centenar dela nașterea sa. —

Mă plimbam într-o zi dealungul Arnului admirînd superba panoramă a acestei părți din Florența, pe care par'că riul o răsfăța în murmurul său neconținut. Era o zi cu soare, o după amiază liniștită și solemnă. Și cum mergeam, cu gîndurile duse departe, mă trezesc că mă lovește un copil din fugă. Mă uit și 'n fața mea, pe o terasă, era o grămadă de copii, cari se jucau sburdalnic în razele de primăvară. În mijlocul acestei terase se ridica senină statua lui Carlo Goldoni.

Carlo Goldoni.

Pe soclu steteau copii mai mititei, bucurîndu-se și ei de jocurile celorlalți, iar prin prejurul terasei, pe bănci bătrîni, cu înfățișarea sărăcăcioasă, slabi și înfrigurați, gustau căldura aceleia zile senine.

Era o lume de oameni buni, neștiutori unii, alții trecuți prin toate năcazurile și mi-a părut ciudat cum se adunaseră ei în preajma aceleia statui, a căreia față stetea zîmbitoare și bună în bătaia soarelui. Ce știa ei de cununa de lauri, ce-i sta așezată la picioare? Era soare aici și ei se bucurau de el și statua par'că reînvia în această bucurie a copiilor.

*

La 25 Februarie s'a serbat în Italia al doilea centenar dela nașterea acestui scriitor de teatru,

despre care Voltaire într-o scrisoare zicea: »Iată un om cinstit și bun, care a purificat scena italiană, care a inventat cu fantazia și a scris cu simțul; un pictor și un copil al naturii. Acest italian e făcut ca să dea întregii lumi un model de bun simț«.

Pe la începutul secolului al optsprezecelea Veneția era într-o decadentă vădită.

Era cuibul petrecerilor ușoare și foarte cercetată de străini. Era obligat cel care voia să treacă de elegant să aibă un apartament în apropiere de San-Marco, unde să invite pe prietenii și prietene la »conversație« și petreceri. Aceste case erau cam cum sînt cluburile de azi. Unele erau publice și erau deschise numai în timpul carnavalului. Pînă și femeile țineau deschise asemenea case de joc, cum era cea a doamnei Lucreția Nani, deschisă pentru cavalerii străini.

Guvernul ridicîndu-se în contra acestor cuiburi de corupție a deschis o casă mare de joc, publică, »faimosul Ridotto«, care a fost închis în 1774 spre marea părere de rău a Venețienilor.

În aceste case se pierdeau sume enorme de bani și sănătate. Și viața acestei epoci destrăbălate a dat foarte multe subiecte romancierilor. Era și natural ca într'un oraș, unde libertatea morală și imorală era așa de mare și unde ocaziunile de plăceri erau așa de ușoare, să se adune ca într'un Paradis, toți ușuratici, toți pierde-vară și aventurierii lumii. Era orașul sărbătorii veșnice. Carnavalul mai cu seamă, era o petrecere nebună pentru toți și sub măști, de multeori călugării dela San-Marco se amestecau cu oamenii și cucoanele de orice teapă și de orice cinste.

Și petrecerile nu se sfîrșiau cu carnavalul; se inventau altele și altele; baluri, excursiuni, banchete, toate însoțite de o veselie nebună și întreg anul, piața era plină de lume: nobilă, popor, străini, o mulțime imensă de oameni veseli.

În această lume ușoară, lipsită de orice energie, dar gălăgioasă și variată, s'a născut Carlo Goldoni; în această lume pitorească și teatrală și-a găsit poetul comic elementele artei sale. Aici, în această viață, animată de pasiuni mediocre, dar plină

C. Brâncuși: Studiu.

de vioiciune, arta teatrală, bună-rea, cum era, era gustată și înainte de Goldoni, mai mult decît în oricare parte a Italiei.

Artă teatrală era într'o stare mizerabilă, afară de puține excepțiuni teatrale din secolul al VI și al VII-lea sînt lipsite de viață. E uimitor cum toți scriitorii, mulți cu talent, se fereau de realitate, falsificau viața, creau o lume absurdă și artificială, ca și cînd viața reală și inima omească ar fi fost cu totul altele decît cele de azi. Greșala era că scriitorii italieni nu căutau să creeze o formă definitivă de comedie și tragedie, luîndu-și elementele vitale și inspirația din arta sănătoasă a poporului, cum au făcut multe alte țări în scrierile lor din secolul al XVII-lea, ci umblau să imiteze pe clasici. De aici exagerațiunea și rătăcirea.

Pe la începutul secolului al XVI-lea se jucau comediile latine ale lui Plaut și Terențiu, traduse în italianește, și chiar Ariosto, vînd să dea un exemplu de piesă teatrală nouă, cîde și el în greșala de a imita pe cei vechi!

Interpreții acestor piese erau diletanți. Se jucau în case private, cu un număr restrîns de privitori.

Poporul era lăsat pe mîna Arlequinilor, cari jucau prin piețe un fel de teatru improvizat. Cum ajungeau în cîte un loc deschis, acești descendenți ai Italianilor își puneau jos bagajele devagabonzi și lumea se aduna să asculte bufonăriile lor. Aceasta era așa numita »commedie del'arte«.

Nu se știe cu siguranță cum s'a pornit la început acest fel de teatru.

Prin secolul al XVI-lea acești saltimbaci începură să-și ia motive în jocurile lor de prin piesele scrise.

Pînă și Miles Gloriosus al lui Plaut a fost tîrit în acest teatru de măști. Și multe alte tipuri de prin piesele scrise treceau în teatrul măștilor. S'a început și o mișcare dramatică, dar tot ce se scria, nu era cu mult mai bun decît teatrul improvizat al măștilor.

E ușor de închipuit cît era de coborît gustul publicului și cît de departe era mulțimea de teatrul adevărat.

Goldoni se ridică în contra tradiției și în contra celor cîteva sute de piese scrise, ale căror motive preferite erau diferite miracole susținute de diavoli și duhuri.

E ciudat cum nu s'a dezvoltat mai de mult

C. Brâncuși: Studiu.

C. Brâncuș: Copilul.

teatrul adevărat în Italia, când avea actori excelenți de pe atuncea, recunoscuți până și de străini.

Până și despre diletanții din acele vremuri, au rămas date, cari ni-i arată foarte talentați.

În împrejurările acestea a pornit lupta Goldoni și, considerind obstacolele, e de mirat c'a putut să iasă învingător. Până și Carlo Gozzi, un talent remarcabil, i se puneau în cale, proclamând eternă »commedia dell'arte«.

*

Carlo Alessio Goldoni, bunicul după tată al viitorului scriitor, trebuie să fi fost un om de lume. Dela Modena cetatea de baștină a Goldoneștilor, a venit la Veneția, voind să-i aibă și el vila sa (rîvna marilor Segniori de pe vremea aceea) în acest oraș al petrecerilor și distracțiilor de tot felul.

Plăcindu-și mult teatrul, casa lui era deschisă pentru toți actorii și cîntăreții buni.

În acest mediu se naște C. Goldoni, la 25 Februarie 1707. A fost o mare sărbătoare în casă; el era cel dintîi nepot al bătrînului.

De îndată ce putea să se joace, i s'a dat un teatru de marionette, cu care putea să-și petreacă vremea. Toți recunoșteau în el o inteligență precocă. De abia știa să silabisească și sta uitat în biblioteca tatălui său. Cărțile de teatru mai cu seamă îi atrăgeau atențiunea. Găsise operele lui Giacinto Andrea Cicognini, care nu era un talent mare, dar micul Goldoni descoperise, în operele lui străni, ceva nou și în afară de teatrele lui de marionette. Acest scriitor era mult influențat de Calderon și de Lope și sub impresiunea acestuia scrie Goldoni la opt ani o comedie, care s'a pierdut.

După moartea bătrînului Alessio, familia Goldoni se găsește în împrejurări mai mult decît modeste. Tatăl scriitorului se duce la Roma, la celebrul Laucisi, care în patru ani îl scoate doctor și-l vedem practicînd medicina la Perugia. Il aduce după cîtva timp și pe micul Carlo și-l dă la o școală de Iezuiți, iar ca distracție îi dă voie să joace într'un teatru de filodramatică. Aici a jucat el un rol de femeie — în statele Papei, femeile nu erau îngăduite pe scenă — în »Sorellina di Don Pilone« de Girolamo Gigli, singurul scriitor, care înainte de Goldoni, avusese incerta presentiment, cum ar putea să fie teatrul adevărat.

Maî tîrziu a studiat filosofia. Nu era cunoscută filosofia raționalistă, care a venit la modă mult maî tîrziu și cu logica formală plicticoasă, nu s'a folosit mult.

Era la Rimini o companie de actori. Goldoni se amestecă printre ei și într'o bună zi, cînd trupa era gata să plece, Goldoni se decide să-i însoțească. »Trupa se imbarca pentru Chioggia — povestește Goldoni în memorii — doisprezece actori, un suflor, un mașinist, un costumator, opt servitori, patru fete de casă, două doici, copii de toate etățile, cîni, pisici, pasări cîntătoare, un miel, în fine o corabie a lui Noe«. Și dl Goldoni pe deasupra. Adio Rimini, adio filosofie!!...

Ce soare, ce lărgime de orizont și ce frumsețe pe marea Adriatică, ș'apoi ce de nebunii...

Cînd l-a văzut mamă-sa... vă puteți închipui. Dar bună cum era, ca toate mamele venețiene, l-a iertat curînd.

Studiile însă trebuiau continuate și tatăl său s'a gîndit să-l ducă la colegiul de medicină din Pavia, unde nu intrau decît copiii oamenilor

bogați. Pînă să i se facă loc acolo, se ducea cu tată-său pe la bolnavi și bătrînul băgă de seamă, că n'are nici o înclinare pentru cariera medicală.

În 1721, iarna, l-a dus la Veneția să studieze dreptul, dar diavolul teatrului nu-l lăsa nici aici în pace; cum scăpa de școală da fuga la teatru, la San Samuel.

I se face loc în sfîrșit în colegiul dela Pavia. Aici scrie el satira »il Coloso«, un fel de ceeace Romanii numiau *Atelana*, o satiră personală; își bătea joc de ochii D-șoarei cutăreia, de gura unei alteia, etc... Toți știați cine-i autorul. Lumea ridea, iar cei cu musca pe căciulă s'au plîns la colegiu și... l-au dat afară. Îi venia să-și ia lumea în cap, să se ducă la Roma, dar ne mai avînd bani s'a gîndit că tot e mai bine să se întoarcă acasă.

Încurînd tatăl său a fost transferat la Udine, luîndu-l și pe Goldoni cu dînsul. A urmat într'o școală particulară un curs de drept civil și canonic.

Tînăr cum era să amorezează de o fată și ca să se apropie de dînsa, se gîndește să corupă pe camerieră. Aceasta îi ducea și-î aducea scrisorile. E foarte interesant descrisă în »memorii« toată povestea acestei iubiri. La urmă se dovedește că toată corespondența o avusese, nu cu fata pe care o iubia, ci cu șireata de camerieră, cărcia îi făcea scrisorile înșăși stăpînă-sa.

Se amorezează de o altă fată și amorul acesta îi aduce multe remușcări și tatălui său multă supărare. Mai cu seamă că văzuse în mijlocul pieței din Modena un om expus la stîlpul rușinei — era un poet faimos, zice Goldoni, — pentrucă ar fi fost puțin mai îndrășneț într'o aventură de dragoste.

Faptul acesta i-a adus lui Goldoni gîndul de pocăire și umbla să se călugărească; familia însă nu i-a dat consimțămîntul. L-a dus la Veneția ca să se distreze, lăsîndu-l să vază teatrele. Și de data asta tot teatrul l-a atras și l-a protejat.

După mai multe aventuri, între cari amorul lui cu romantica Angelica, Goldoni primește o lovitură grea cu moartea tatălui său. Se stabilește la Veneția dimpreună cu mamă-sa și în curînd își ia doctoratul în drept dela Padova. A practicat cîtva timp advocatura, dar geniul teatrului îl ademenia și scrise o tragedie intitulată »Amalasunda«. Căderea acestei piese a fost primită cu multă liniște. A avut însă un mare succes, în 1734, cu piesa sa »il Belisario«.

De aci încolo Goldoni se dă cu totul teatrului și vieții atît de nesigure a omului de condeî. A fost o luptă titanică pe care a dus-o acest scriitor al căruî nume a ajuns să stăpînească întreg teatrul din secolul al XVIII-lea. În viața lui lungă, de optzeci și șase de anî, a scris aproape două sute de piese de teatru. O întreagă lume de tipuri și de caractere reînviata prin arta particulară a lui Goldoni. Puterea lui de creațiune era într'adevăr miraculoasă. Lucra cu o ușurință utmitoare. Ajunsese să scrie nu știu cîte piese pe an și în cinci zile se zice că ar fi scris o piesă în cinci acte și în versuri. Numai prin această muncă uriașă, pe lingă talentul său original, a putut să sdruncine și să doboare toată temelia veche a teatrului italian. E caracteristic cum răspunde el la criticile lui Baretti: »nu e cel dintîi care m'a insultat. Bun, rău său mediocru cum sînt, Baretti nu poate nici să-mi dea, nici să-mi ia nimica«.

Ultimii anî din viața sa i-a petrecut la Paris, ca profesor de limba italiană la curte și și-a încheiat cariera sa teatrală, scriîndu-și ultima piesă în franțuzește.

Tot aicea a scris faimoasele »Memorii«, operă la care a lucrat trei anî.

A murit la 1793 într'o casă din strada Pavée — Saint-Sauveur, veghiat de soția sa, și de un nepot, înainte cu două săptămîni de uciderea regelui Franciei.

Se zice că toată pornirea lui Goldoni, în opera lui de renaștere, ar fi fost izvorîtă dintr'o intuiție inconștientă, ar fi fost un moment de inspirație fericită. Indiferența sa pentru tradițiune se zice că n'ar fi fost pornită de vre-o sfătuire teoretică sa de vre-o revoltă estetică, ci de o cunoștință mediocră a literaturii.

Studiile sale de teorie teatrală au fost superficiale. Ideea reformei i-a venit în minte ca o axiomă, nu ca urmarea unui silogism.

S'a condus în totdeauna de viață și lumea i-a ajuns ca să poată prin ea să studieze teatrul.

Nu era un om superior, nu era un stăpînitor al vieții, ci un simplu observator. Bunătatea, simplitatea, echilibrul caracterului, sensul normal al vieții; acestea erau calitățile, cari i-au făcut mărirea.

Prin acestea a creat un teatru și i-a dat numele său unei epoci. Nu s'a ridicat la con-

ceptiuni mari; s'a mulțămît să desemneze modest lumea și oamenii între cari a trăit.

A remarcat pasiunile și vanitățile concețate-
nilor săi, făcînd o pictură plină de viață.

*

Prin toate orașele Italiei s'a serbat cu repre-
zentatii și conferințe memoria părintelui teatrului

italian. Piese de lăut și astăzi afișele teatrelor
și vor trăi vecinic, fiindcă sînt luate din viața
reală în veci aceeași.

Un talent de traducător și localizator dibaci
ar putea să ia mult din opera vastă a acestui
scriitor și să facă servicii reale începutului
nostru de mișcare teatrală.

Z. Bârsan.

Din popor.

Cîntecul Salomie.

Sus la Țara românească
Este-o grădină domnească
Și nu-î cin' s-o stăpîneasă;
Numai singur un crai mare
I-o ven' t carte de 'nsurare,
Și n'avea pe cin' să ia
Făr' pe dulce soru-sa;
El din grai așa-î grăia:
— Soro, soro, Salomie,
Pune floarea pe chilie
Haî cu min' la cununie,
Că eu pe unde-am umblat
Ca tine nu mi-am aflat,
La 'neinsu crătințelor,
La pusu bortitelor.

— Io-atunci, frate, că m'oi duce
Cînd tu mie mi-î aduce,
Dintr'un strugurel de vie
Nouă buți de vin de-o mie.

*

El afară mî-a eșit
Și cu gîndul mî-a gîndit.
Și toate le-a isprăvit,

*

Și din grai că i-a grăit:
— Soro, soro, Salomie,
Haî cu min' la cununie
Până-î frunza verde 'n vie.
Dacă frunza s'o usca,
Popa nu ne-o cununa.

— Io-atunci, frate, că m'oi duce
Dacă tu mie mi-î face
Pod de-aramă
Peste vamă,
Pod de-argint
Peste pămînt.

*

El afară c'a eșit,
Și cu gîndul mî-a gîndit,
Și toate le-a isprăvit.

*

Cînd în casă mî-a intrat,
Cu glas mare c'a strigat:

— Soro, soro, Salomie,
Haî cu min' la cununie,
Că cite mi-ai poruncit
Io toate le-am isprăvit.
Ea tare s'a spăimîntat,
Cu glas mare c'a strigat:
— Io-atunci, frate, tot m'oi duce

Cînd tu mie mi-î aduce,
Găinușa hameșă,
Că să-mi fie nănașă,
Și stelele,

Fetele,
Luceferii,
Ficiorii.

*

El afară mî-a ieșit
Și cu gîndul mî-a gîndit,
Și toate le-a isprăvit.

*

Cînd în casă c'a intrat
Cu glas mare c'a strigat:
— Soro, soro, Salomie,
Haî cu min' la cununie,
Și-mi încinge briu de in
Că nănașii tăi îți vin,
Și-mi încinge briu șerpesc
Că nănașii-ți nimeresc.

*

Ea se 'ncepe a se găta
La biserică a pleca;
In biserică au intrat,
Icoanele-au lăcrimat,
Iar icoana Precistii,
Din fundu bisericii,
Da nu-mi plînge cum se plînge,
Făr' varsă lacrimi de sînge:
— Nu ți-ar fi, popo, păcate,
Să cununî o sor' cu frate,
Nu ți-ar fi, frate, rușine
Să te culci în pat cu mine?
Decît talpa iadului
Și greul păcatului,
Mai bin' hrană peștilor
Și rugină pietrilor.
Nici vorba nu isprăvia,
Din bisercă-mi fugia,
Drept la mare se ducea
Și în mare s'arunca.

Cul. de Gh. T.

Pastel de iarnă.

I.

Vînt și vînt.

Crivățul ride sălbatec, înfiorînd întreaga lume.

Norii de plumb plutesc a lene pe ceriul și în urma lor să ține un stol negru de corbi.

Numai zăpada licărește.

Și ghiata riului arată icoana morții. Pustiul și pustiul.

Nici un suflet pe cale. Nu resună sglobiul clincănit de zurgalae. Nu trec săgeată săniile domnești. Și nu-î strigă în urechi nici un vizitiu beat de pe capră: »în lături, zdreanță de pribeag«.

El pășește singur și în urma lui miroasă lupii.

Pe fața lui au înghețat lacrimile. Părul lui: plin de brumă, mustețile sloioase, sbîrlite.

Haina lui flutură flenduroasă.

Și pribeagul pășește doinind și doina lui amenință.

Se duce, se duce și nu știe de ce se duce. Nu-l chiamă bordeiul, nici ușa palatului nu se deschide înaintea lui.

Numai cîinii latră după el și copiii îl asvirlesc cu pietri.

Nu are surată, nici tată, nici mamă. Nu are dușmanî căci nu are prietenî. Nu-l cunoaște nime și toți să tem de el, de ciomagul lui gros... Buzunarele îi sînt goale. N'are numai o sticlă goală în ele, și o sfoară bună ca să se spînzure. N'a mîncat de-o zi...

Și totuș cîntă.

Foamea cîntă din el și dorul de-a fi sătul. Limba i s'a uscat de sete.

Și totuș cîntă.

Ochiî lui sînt duși în slavă, așteaptă de-acolo o taină sfîntă...

Și privește zimbînd, cu zimbirea celor părăsiți.

Un cîntec îl cere în adînc: pribeagule, pribeagule vino în împărăția celor tăcuți.

Dar el cu suflet tare începe să fluere și răspunde chemării sfios:

— Nu vreaî să mor, nu vreaî să mor.

Și vîntul îi izbește fulgiî de zăpadă în ochi și-î zice răcnînd:

— Tu veî muri, tu veî muri...

Și pribeagul începe din nou să cînte, și cîntarea lui arde în amurgul bolnav:

— Vreaî să trăesc, vreaî să trăesc.

Și vîntul îi izbește repede fulgiî de zăpadă cu minie oarbă în față, și-î strigă răgușit:

— Tu veî muri, tu veî muri.

Și pribeagul își grăbește pașii. Fuge par'că de stafii și de diavol.

Cîntă obosit ca un ateî ce suferă și în inimă îi geme somnoroasa noapte.

De picioare i se acată lanțurile iernii. Tot mai greî i-e pasul și tot mai vioaie cîntarea. Copaciî din drum încremenesc de spaimă. Corbiî uită să croncănească.

Și lupii se apropie mereî. Sînt tot mai aproape.

Și 'naintea pribeagului plîng doi ochi uriași; zîna morții, zîna morții.

Vede atîtea zări șterse. Fișie în jurul lui atîtea aripî albe.

Florî vrăjite îi răsufală miresme dulci. Izvoare murmură.

Plaî de aur, cu lac vinăt, cu iarbă de mătasă străluce.

Lebede blinde plutesc pe lac.

Miros de tămîie.

Vioarele...

Soare albastru

.

Un gest în sus. Și pribeagul cade nădușit.

II.

Și nu la multă vreme, s'apropie o sanie domnească. În sanie rid cu hohot, înfășurate în pieî scumpe, două fețe.

De sub copitele cailor sar par'că scînteind bucățile de ghiată.

Pe capra saniei un vizitiu.

Și vizitiul pocnește din biciu:

— În lături, în lături, pribeagule!

Dar pribeagul, cu o mînă ridicată, — nu vrea să se ferească din cale.

Pe mutra lui obraznică joacă un zimbet disprețuitor.

Și sania se oprește și vizitiul, coborînd de pe capră, începe să lovească din biciu fața pribeagului.

Dar pribeagul nu crișnește din dinți de durere. Înzadar îl lovește vizitiul.

Și vizitiul chiamă pe domnul și pe tovarășa lui:

— Un mort... Un mort...

Și domnul cascadează gura mirat.

Iar domnișoara își pune un deget pe buze și îngână șoptind:

— Ni... Ni... Un mort.

Și vizitiul își freacă palmele speriat:

— Am lovit în mort cu biciul! Of, of!

Și domnul se trezește din spaimă și începe:

— Va fi un bețiv! Iată sticla în buzunar!...

În loc să stea acasă, mizerabilul, la vatra lui caldă, lângă iubită — în loc să se culce în patul cu puf, neuitind să se roage la Maica-Preceasta înainte de-a adormi — tilharul s'a dus la crîsmă. A băut din zori. Și beat a tulit-o la hoinărit... Și Dumnezeu nu bate cu bita?! A murit ca un cîine în șanț... L-a omorît frigul Domnului. Așa-i trebuie, de ce-a beat! Mizerabilul...

Și domnul scuipă cu greață.

Iar domnișoara sare repede în sanie și, învîlindu-se în pielea unui tigr, își scoate limba la mort:

— Bețivule, bețivule...

Și vizitiul își face cruce și întreabă încet:

— Ce să facem cu el?

— Ce să facem? Ce să facem! Îl dăm dracului! — răspunde domnul.

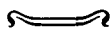
— Dar îl vor mîncea lupii!...

— Mînce-l! Ce-mi pasă. Ei, mergem.

Și vizitiul se așează pe capră și sania dispare ușoară ca o pasere mare și clincănitul de zurgalae să aude tot mai de departe, pînă amuțește cu totul...

Noaptea cade la pămînt și patru lupi miroasă un trup răcit.

Emil Isac.

Povestea dorului.

— Încet încet să nu ne-audă
Alți oameni și nici umbra lor,
Ascultă-mă să-ți spun povestea
Amarului, ce-i zicem dor.
El nici un rost în lume n'are,
În casă n'are așternut,
Dar vaî de inimile 'n care,
Cerînd sălaş, a încăput.
— Povestea dorului e lungă...
Tu, vezi, ești troienit de nea,
Mai bine scuturăți sumanul;
La ce-ai bătut în ușa mea?
Ce case mari ne sînt vecine
Cu stîlpî de piatră la pridvor,
Tu cum ai nimerit, străine,
La mine să-mi vorbești de dor?
De unde-ai coborît... la spune,
Nu cumva ești al nimăruî,
Drumeț ce n'are rost în lume
Și 'n casă n'are vatra lui?
Vaî, cum de mi-am uitat de mine,
Cînd mi-ai trecut pe sub ferești, —
Aprinsă m'am grăbit la ușe
Să 'ntreb lumina, cine ești?
La ce mă prinzi acum de mînă?
Ia-ți haina 'n spate și te du...
Povestea dorului — rămîină...
Căci dorul pare că ești tu.
— Nu-ți bate capul ca să afli,
Dacă sînt om sau nenoroc...

Aprinde candela 'n perete
Și-'n zarea ochiului de foc...
Vom sta copilă noaptea 'ntreagă
De vorbă numai amîndoi,
Ca să cunoaștem ce ne leagă
Și care-i stavila 'ntre noi.
Sub ochii mei desprindeți părul,
Mă uită că de față sînt...
Din cînd în cînd ridică-ți ochii
Și-i pleacă iarăși la — pămînt...
Povestea dorului răsără
Din tot ce noi vom povesti
Ca fața ceriului de vară
Din apa 'n care s'ar privi...
Tu nu 'nțelegi cită durere
E 'ntr'un cuvînt nevinovat,
Cum frînge gîndurile tale,
La cite patimî pune strat...
Dar e și-un dor din lumi senine,
Copilul tainicului vis,
El m'a adus acum pe mine
La ușa ta ce mi-ai deschis.
Încet, încet să nu ne-audă
Alți oameni și nici umbra lor...
Ascultă-mă să-ți spun povestea
Seninului, ce-i zicem dor...
Din zarea lumilor eterne
Coboară veșnicul avînt
Și pe amarul meu s'așterne,
Ca mîngăierea unui sfînt.

Maria Cunțan.

Un centenar american.

În zilele trecute, americanii au serbat centenarul poetului lor Henry Wadsworth Longfellow, născut la 27 Februarie 1807, în Portland (Statele unite). Longfellow e unul dintre autorii cei mai de samă ai Americii.

Tatăl său, om politic, ar fi dorit ca fiul să-î moștenească cariera, dar tânărul preferă literatura. La 13 ani publicase mică încercare într'un ziar din Portland. În 1826 obținut învoirea părintelui său, ca să studieze limbile și literatura străină și întreprinse o călătorie, cam de 3 ani, în Europa. Parisul sgomotos și cosmopolit nu l-a prea încântat; aci nici nu se oprește mult. Trece prin Italia, Spania și Austria, iar în Germania se oprește timp mai îndelungat în Brunswick, Dresda și mai ales la universitatea din Goetting. Întors în America e numit profesor de limbă străină la colegiul din Portland, de unde, după 6 ani, trece la »Harvard College» în Cambridge. La 1835 își tipărește cel dintîi roman »Outre-mer» care cuprinde mai mult descrieri și amintiri din călătoria sa în Europa, cum și poezii traduse din autori străini. În acelaș an, după numirea sa de profesor universitar în Cambridge, mai făcu o călătorie în Europa, de astădată prin Danemarca, Suedia, Germania și Elveția.

La întoarcerea în țară scrisese apoi un al doilea roman de amintiri din călătorii, »Hyperion». În 1839 apare primul său volum de versuri, »Voices of the Night» (Vocile nopții); urmează apoi »Baladele», »Poezele robiei», »Psalmul vieții» și alte poezii. Cea mai izbutită poezie lirică a sa pare a fi »Excelsior» în care poetul cînta năzuința spre ideal.

Dela 1843—45, Longfellow publică o dramă »The Spanisch student» (studentul spaniol), inspirată de »Gitanilla» (Țiganka) lui Cervantes și »Poezia și poezii Europeni».

La 1850 apărut cea dintîi operă a sa cu subiect curat american, »Ewangelina», idilă-epică în hexametre, inspirată de sigur de »Hermann și Dorothea» lui Goethe. E povestea tristă a unor tineri coloniști logodiți, despărțiți prin cruzimile și persecuțiile Englezilor și cari după nenumărate și nespuse lupte și suferințe se regăsesc, într'un spital din Philadelphia, spre a muri împreună. Nu mult după »Ewangelina», apare »The golden Legend» (Legenda de aur) imitație după »Der arme Heinrich» (sărmanul Henric) de Hartmann von Aue.

La 1854, Longfellow părăsește profesoratul, ca să trăiască numai și numai pentru literatură; iar ca încoronare a operilor sale dă în 1855 poemul popular »Hiawatha» (The song of Hiawatha) un șir de legende indiane.

În urmă a mai scris »Tragedia divină», »Keramos» după

»Clopotul» lui Schiller și a tradus »Divina comedie» a lui Dante.

Longfellow a scris mult. Scrierile sale, deși foarte des sînt imitații, au totuși părți foarte originale; sînt variate, pline de moralitate ca fond și perfecte ca formă. Între altele, meritul său cel mare e de a fi lărgit orizontul literar al Americanilor, făcîndu-le cunoscută literatura universală.

După judecata contemporanului său Edgar Poë, Longfellow are dreptul la cel dintîi loc între poezii Americii, calitățile sale fiind de cel mai înalt ordin. Are însă și două cusururi: afectatie și imitație. Imitația nu-l împedecă însă, zice tot Edgar Poë, de a fi original, atunci cînd nu imită. »Longfellow, care este de sigur cel mai îndrăzneț imitator din America, este original în mare măsură; adecă, nu e lipsit de imaginație. Acest al doilea fapt, împedecă pe mulți de a crede în primul. Sentimentul frumosului, sentimentul poetic, în opoziție cu puterea poetică, duce, inevitabil, la imitație. Astfel toți poezii mari au fost mari plagiatori; de unde nu urmează însă că toți plagiatorii mari sînt și mari poezii.»

Acest harnic, neobosit și glori-ficat poet al Americii, a murit în 24 Martie 1882.

Reproducem din operele sale:

Psalmul vieții.

(traducere în proză)

Nu-mi spune în jalnice stanțe
că viața nu e decît un vis deșert,
că sufletul amorțit e un suflet
mort, iar lucrurile nu sînt așa
cum ni se arată. Viața e realitatea!
viața e serioasă și nu groapa e
ținta ei cea din urmă. »Nu ești

decît praf și iarăși praf te vei face» n'a fost zis pentru suflet. Cărarea noastră, croită de soarte, nu e o cărare de bucurii saude întristări, ci un drum în care numai lupta ne 'ntărește; și în fiecare zi trebuie să ne trezim mai tari, decît ieri.

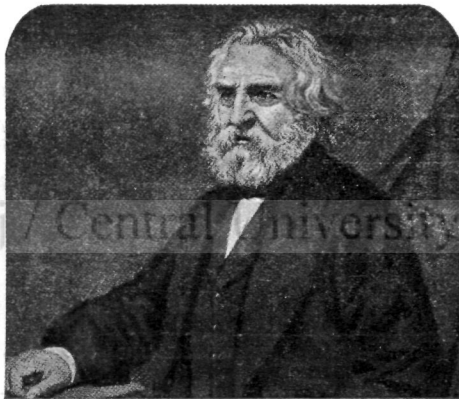
Arta trăește, timpul aleargă și inima noastră, deși tare, se aseamănă cu o tobă acoperită cu un vâl, o tobă care bate un marș funebru, călăuzindu-ne spre groapă.

Pe nemărginitul cîmp de luptă, în lagărul vieții, nu fi mut, ca turma mînată la pășune; ridică-te, voinice, și luptă. Nu te 'ncrede în viitor, oricît ți-ar părea de zîmbitor. Muncește, lucrează în prezent; sus inimile și Domnul să ne călăuzească!

Viața oamenilor mari ne arată că ne putem face destinul sublim; murind vom lăsa urme în nisipul vieții.

Un altul, pierdut în nemărginire, un frate părăsit va regăsi poate aceste urme și desnădăjduitului îi vor reînvia nădejțile.

Sus! și la lucru! Vom îndura cea mai cumplită fatalitate! Să învățăm a munci! Să învățăm a răbda!

Henry Wadsworth Longfellow.

Ion crîșmarul.

— Că multe păcate
Sînt pe lumea asta,
Lui Ion crîșmarul
I-a fugit nevasta;
Mi se pare cu vătavul, i-a fugit nevasta.

Sau sumes voinicii
Și mi-au prins păharul,
De buți și butoaie
Mi-au golit celarul;
De cuprinsurile toate, mi-au golit celarul...

Trei zile 'mplinite
Și-a grijit amarul,
Cu obrazii 'n palme
A veghiat crîșmarul;
Fără pine, fără apă, a veghiat crîșmarul.

Sice-un baciî năstrușnic
Vorbe legănate:
Bea și tu, Ioane,
Bea și tu, fîrtate;
Cine știe cîtă vreme mai trăim, fîrtate!

Cînd a fost de-a patra
Și-a chemat ortaciî,
Gloată voinicească
Mi-au venit săraciî;
Lotri mari din două sate, mi-au venit săraciî...

Dar Ion crîșmarul
Bea și nu prea foarte
Și-i părea obrazul
Galben ca de moarte;
Era răzimat pe coate, galben ca de moarte.

— Beți, copii, de-acuma,
Rău să nu vă pară;
Să bem crîșma toată
Pînă de cu sară;
Praf din toate să s'aleagă, pînă de cu sară!

Colo cătră sară,
Strășina de paie
A 'nceput să ardă
Foc cu vilvătaie;
De trei părți vărza din crîșmă foc cu vilvătaie!

Lui Ion crîșmarul
Nu-i mai știu de nume.
Spun că peste multe
A plecat în lume;
Cu căciula pe sprîncene, a plecat în lume...

Octavian Goga.

Ifigenia în Taurida

de Goethe.

Actul al treilea. Scena întâia.

Ifigenia. Oreste.

Ifigenia.

Viû să-ţi desleg, sărmane, braţele
În semnul unei sorţi şi mai amare;
Căci libertatea în lăcaşul sfînt,
Ca cea din urmă limpede privire
A greû bolnavului, e solul morţii.
Dar nu pot încă şi nu vreau să cred
C'aţi fi pierduţi! Cum aş putea eu morţii
Să vă închin cu mîna ucigaşă?
Şi nimenea nu poate să v'atingă,
Cît voi fi eu a zînei preoteasă.
Dar dacă eu mă 'mpotrivesc acum
Poruncii craiului, aprins, cum este,
Alege dintre soatele fecioare
Pe una 'n locu-mî şi eu nu mai pot
Să vă ajut decît cu gîndul meu.
O scumpul meu! Şi cel din urmă rob
Ce s'a atins de vatra părintească,
Nu e 'n străini binevenit şi drag!
Cum să vă 'ntîmpin mai cu drag pe voi
Carî mi-amintiţi din nou pe-acei viteji
Ce din părinţi deprins-am să î cinstesc,
Şi inima mi-o faceţi să tresară
De-o nouă, dulce rază de nădejde.

Oreste.

Ţi-ascunzi tu numele şi obîrşia
Cu dinadins? orî pot să aflu cine
Îmi ese 'n cale-asemeni unei zîne?

Ifigenia.

Afla-vei cine sînt. Acum să-mî spuî
Ce-mî spuse 'n parte numai frate-tău,
Sfîrşitul celor ce, venind din Troia,
Pe pragul casei fură 'ntîmpinaţi
De-o soartă neaşteptată şi grozavă.
De tînără am fost adus' aici;
Dar mi-amintesc sfîla ce simţiam
Cînd îi priveam uimită şi cu frică
Pe-acei viteji. Cînd au pornit la drum,
Părea că s'a deschis Olimpul însuşi
Şi s'ar fi pogorit, spre groaza Troiei,
Războinicii din timpuri vechi de slavă,
Iar cel mai strălucit fu Agamemnon!
O, spune-mî! L-au ucis, sosit acasă,
Vicleana lui soţie şi Egistos?

Oreste.

Tu zici!

Ifigenia.

Vai ţie, jalnică Mycenă!

Aşa au sămănat blesteme numai
Urmaşii lui Tantal cu mîna cruntă!
Ca buruiana, cînd se scutură,
Împrăştiind sămîntă înmiită, —
Aşa crescut-au printre strănepoţi
Cuplirea, ura şi uciderea.
Descopere-mî şi ce-mî ascunse spaima
Cea oarbă, cînd vorbiam cu frate-tău.
Cum a scăpat de ziua cea de sînge
Odrasla cea din urm' a neamului,
Copilul scump, Oreste, cel menit
A răzbuna pe tatăl? L-a cuprins
Aceaşi soartă 'n mreţile pieirei?
E mîntuit? Trăieşte? Dar Electra?

Oreste.

Trăiesc.

Ifigenia.

Slăvite soare, împrumută-mî
Cea mai frumoasă rază şi-o trimite
Prinos lui Joie! Ce pot eu să-i dau?

Oreste.

De eşti prietenă acestei case
Orî mai aproape înrudită poate,
Precum te spune bucuria ta:
Îţi înfrîează sufletul din vreme!
Căci e grozav, din culmea bucuriei,
Să cazî în adîncimile durerii.
Tu ştii numai de moartea craiului.

Ifigenia.

Nu-mî e de-ajuns această tristă veste.

Oreste.

Ştii numai jumătatea fărdegei.

Ifigenia.

Doar mai trăiesc Oreste şi Electra.

Oreste.

Şi nu te temi de soarta Clytemnestrei?

Ifigenia.

N'am nici nădejde pentru ea nici teamă.

Oreste.

A și trecut hotarele nădejdi.

Ifigenia.

S'a pocăit, făcîndu-și însăși seama?

Oreste.

Nu, dar dintr'însa-î odrăsli pieirea.

Ifigenia.

Vorbește-mi deslușit, să nu mai cuget,
În jurul frunți-mi filfilie grozav,
Din aripile-î negre, îndoiala.

Oreste.

Deci mă făcură zeii vestitorul
Păcatului pe care bucuros
L-aș adînci în taina nepătrunsă
A nopții? Fără voie mă silește
Cuvîntu-ți dulce; dar el poate cere
Și durerosul și i se 'mplinește.
În ziua morții tatălui, ascunse
Electra pe-al său frate: Strofios,
Cumnatul tatălui, l-adăposti,
Crescîndu-l împreună cu Pylade,
Copilul său iubit ce se legă
Cu cel sosit în dulce prietenie.
Și cum creștea, creștea și 'n pieptul lor
Aprinsul dor de-a răzbuna omorul.
Se îmbrăcară cu veșmînt străin,
Și-ajunseră 'n Mycena și vestiră
Că-î mort Oreste și că ei aduc
Cenușa lui. Cu cinste îi primește
Crăiasa și ei intră 'n casa ei.
Electrei se descopere Oreste;
Și ea-î aprinde focul răzbunării
Ce, dinaintea feței sfinte-a mamei,
Sta să se stingă iar. În taină-l duce
La locul unde tată-său căzu
Și unde-o urmă veche și ușoară
A sîngelui vărsat acoperea,
Cu pete șterse, lespezi des spălate.
Cu limba ei de foc îi povesti
Cu de-amănuntul fapta blestemată,
Viața-î petrecută ca 'n robie,
Nerușinarea trădătorilor,
Primejdia ce-amenință pe frați
Din partea unei mame vitregite. —
Aici îi dete un pumnal străvechiu
Ce se 'ncruntase 'n casa lui Tantal,
Și fiul a ucis pe mama sa.

Ifigenia.

O zeilor, ce sus, pe culmi de nori,
Petreceți dulce zile 'n veci senine,
M'ați ridicat de-aceea dintre oameni
Și m'ați ținut atîția ani aproape
De voi și m'ați învrednicit pe mine
Să-mi dați în pază focul vostru sfînt,
Și sufletul, asemenea flacărei
Ce arde 'n veci senină și curată,
Mi l-ați atras spre locuința voastră,
Ca mai tîrziu să simt și mai adînc
Nefericirea casei noastre? — Spune mi
Acum de el! Vorbește-mi de Oreste

Oreste.

De s'ar putea vorbi de moartea lui!
Din sîngele vărsat se înalță
Al mamei duh
Și strigă ficelor străvechei nopți:
,Nu lăsați ucigașul să fugă!
Luați-l la goană! El este al vostru!'
Iar ele-ascultă, ochii lor adînci
Privesc în jur cu pofta uliului,
Și se urnesc din negrele lor peșteri,
Și, din adîncuri, vin tovarășele,
Căința și 'ndoiala, pe furis.
Cum vin, din Aheron se 'naltă aburi;
Și în vîrtejul lor se 'nvîrte veșnic,
În jurul vinovatului, vederea
Grozavei fapte, turburîndu-î mintea.
Și ele, gata ca să-l piardă, calcă
Pămîntul mîndru, sămănat de zei,
De unde-un vechi blestem le izgonise,
Pornește goana lor după fugar;
Răgaz dau numai, ca din nou să-l sperie.

Ifigenia.

Nefericitele, tu ești ca dînsul
Și simți ce pătîmește el, sărmanul!

Oreste.

Ce zici? Cum crezi că sînt și eu ca dînsul?

Ifigenia.

Te-apasă un omor de frate 'ntocmai
Ca și pe el; mi-a spus-o frate-tău.

Oreste.

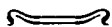
Nu vrea să sufer, suflet bun ce ești,
Cu vorbe mincinoase să te 'nșele.

Străinul lege mreață de minciună,
Cu cuget dușmănos, străinului
Și i o arunce 'n cale; între noi
Să fie adevăr!
Eū sînt Oreste! capu-mî vinovat
Se pleacă 'nspre mormînt și caută moartea;
În orice chip îmi e binevenită!
Oricine-ai fi, ție-ți doresc scăpare
Și prietenului meu; dar mie nu.

Te văd trăind aicia fără voie!
Cătați vr'un chip de fugă; eū rămîn.
Să se prăvală trupu-mî de pe stîncă
Și sîngele-mî să curgă pînă 'n mare,
Lăsînd blestem pe țermul cel barbar!
Plecați, acasă 'n dulcea noastră țară
Voioși să 'ncepeți o viață nouă.

(Se îndepărtează).

Trad. de I. Borgia.

SCRISORI DIN BUCUREȘTI.

VIII.

12 Ian. 1907.

Convorbiri literare: Colaboratorii noi.

De cînd trăiesc în România am avut adeseori momente, în cari, aducîndu-mî aminte de ce știam cîndva noi în Ardeal — și eram dintre cei ce citeau în Ardeal — despre oamenii României și operele lor, mi-am zis: »Puține știam și nici prin gînd nu ne trecea că ar trebui să ne fie rușine că știm atît de puțin«. Rușine, pentru că dacă vorba este să creăm împreună o unitate culturală, aici nu ne putem desinteresa de nimic ce se petrece acolo și acolo de nimic ce se petrece aici.

Dar ce se petrece, în oameni se petrece mai întîi, ca idee. Faptele sînt de obicei o împlinire palidă a ideilor. Abia trimise în lume, ele se întorc de prea multeori, ca corbul și porumbelul lui Noe, fără să fi găsit locșorul uscat de adăpost. Iar cînd îl găsesc, lumea care li-l dă își cere stăruitor »dreptul« de-a înrîuri cu a sa înțelepciune și prostie ce puternicul cineva, trimițătorul, faurul ideii, a gîndit că trebuie să se facă. Bine-î a ști și ce vrea lumea, dar foarte atrăgător este să știi ce vrea oamenii ei cei aleși.

Despre ce vreați cîțiva oameni de aceștia va fi vorba și de astădată. Ce vor face vom constata odată, poate împreună, poate numai uni dintre noi. Vorba de acum este adecă despre ce vreați să faceți cîțiva colaboratori noi ai Convorbirilor literare.

*

Cu numărul din urmă Convorbirile literare intra în al patruzeci și unulea an al vieții lor pline de muncă și veselie, de lupte și mulțămiri.

— Ce-î nou în ele, sub noul director, dl S. Mehedinți? — iată ce s'a întrebat lumea, care crede că oricînd ce-î nou trebuie cercetat mai întîi.

Ca intenții puțin nou: Literatură ca și pînă acum; *Conv. lit. vor căuta însă »să cuprindă cît mai mult și din laturea științifică«* — deocamdată această latură o reprezintă dl C. Alimăneșteanu, răposatul enciclopedist F. Robin-Dărăscu (iscăind F. R. și Biron) și cîteva notițe, dintre care cîteva sînt scrise pripit.

Ca mod de-a alege colaboratorii: Oricine, dar cu condiții: 1) Să fii ceva, aceasta este esențialul și 2) să scrii cu demnitate literară.

Deasupra a tot și a tuturor a invocare a duhului celui bun, care-și caută acum mai mult decît oricînd, luptătorii:

»Păstrarea și întărirea unității de cultură e mai ales acum și mai ales la noi, o necesitate de un ordin superior. Căci cultura, știința, filosofia, literatura și arta, pentru orice om cumințe, presupun mai întîi de toate poporul, care le face pe toate posibile. Și nu mai este o taină pentru nimeni, că neamul nostru a ajuns într'o fază, care poate fi decizivă dintr'un moment într'altul. Acuma deci, mai mult decît oricînd, e vorba de a fi, de a persista ca individualitate etnică, spre a putea da, cînd va veni timpul, toată măsura puterii noastre ca popor de cultură. »Ai un singur bloc de marmură; dacă îl întrebuințezi (sau îl întrebuințează alții) pentru o figură caricată, de unde să mai scoți o Minervă?« Acestea sînt preocupările noastre.

În vreme-ce Convorbirile țin să constate cu oarecare satisfacție... intimă, că influența Ardelenilor în literatură scade, Convorbirile literare ridică ochii pînă la acea sferă largă, curată, în care se vorbește numai despre un popor, o cultură și o singură chemare, cătră el de-a o constitui cu toate puterile lui.

Acestea sînt ideile tuturor, care hotăresc la Convorbiri literare.

Se înțelege că sînt și ale colaboratorilor celor noi, despre care ziceam că vrea să vă scriu ceva.

Să-î luăm la ochi...

*

Convorbirile literare se vor ocupa în anul acesta foarte mult cu »arta în România«. Este o notă nouă a revistei. O aduce un om cu experiență bogată și cu o înțelegere necontestată: dl Al. Tzigara-Samurcaș, bibliotecarul fundației Carol I. și profesor de istoria artelor și de estetică la școala de belle-arte.

Ce vrea d-sa, mai apoi; mai întîi ce este: dl Al. Tzigara-Samurcaș este un elev al lui Al. Odobescu, cu ajutorul căruia puteai să înveți și carte și să-ți deprinzi și gustul. Fiind funcționar al muzeului național, — ce muzeu! — a fost trimis în străinătate pentru studiul muzeografiei și arheologiei. S'a oprit dar mai întîi la München, la profesorul Brunn. De-aici a trecut la Berlin, unde a avut doi profesori celebri, pe Herman Grimm și pe Furtwängler. La Berlin a lucrat în muzeele regale, spre deosebita mulțămire a directorului Lessing. Trecînd Furtwängler la München, a trecut și elevul cu profesorul. Întorcîndu-se în țară, acesta s'a făcut profesor în locul unui bătrîn profesor, al cărui geoben era mai bine cunoscut în caricaturile veselului București, decît operele... rămase în manuscris.

Cînd schiopticonul începu să exemplifice cursul, bătrînul profesor — de altfel om merituos — a crezut că seriozitatea a pierit și că noua generație începe a-și face o distracție din sfînta menire de-a explica cu glas înalt și vorbe... volante sculpturile și picturile care rămîneau, cu sistemul său, invizibile. Acum schiopticonul este apreciat și de moșnegi.

Dar aceasta este numai o mică inovație. Tînărul profesor — este de vre-o 35—36 de ani — prepară și altele.

Una n'o socotesc încă sigură, deoarece nu atîrnă numai de el; iar un bătrîn, isteț Român mi-a spus odată, că unde-s mulți, ușor se despart Români. Vorba este de societatea Arta românească, al cărei secretar general este. Scopurile societății — din care fac parte mulți aristocrați cu studii sau predilecții artistice, cîțiva învățați, artiști etc. — sînt fixate printr'un statut, din care citez niște articole, cari lămuresc bine ce

vrea și secretarul ei general, nu numai interesanții ei membri:

»Sub numele de Arta românească se înființează în București o societate cu scopul de a cerceta, de a ocroti și de a face cunoscute monumentele, obiectele de artă, frumsețile naturale, precum și orice alcătuiește averea artistică sau istorică a țărilor române.

»Societatea va face cercetări, ridicări de planuri, publicații, fotografii, expoziții, conferințe, într'un cuvînt va întrebuița toate mijloacele ce le va crede potrivite pentru atingerea scopului urmărit.

»Societatea va interveni pe lîngă autorități și particulari făcînd toate demersurile trebuitoare pentru a înlesni cercetările și descoperirile eventuale. Ea va căuta a obține protecțiunea și restaurarea monumentelor amenințate să fie distruse sau să se ruineze din cauza părăsirii, a relei lor stări sau din cauza unor restaurări, reparațiuni și adăogiri rău înțelese.

»Societatea va cere clasarea ca »monumente istorice« a acelora dintre monumentele amenințate, pe care le-ar socoti demne de a fi păstrate.

Ea va mijloci cumpărarea de către autoritățile în drept a obiectelor pe cari le-ar judeca că prezintă interes.

»Societatea își mai propune de a interveni de cîteori lucrările de ordin public ar jigni estetica sau bunul gust.

»Societatea va putea face cumpărări, fie pentru a-și forma propriile ei colecțiuni, fie în scop de a transmite sau dăruî în urmă lucrurile cumpărate colecțiilor oficiale.

»Societatea pentru a-și mări mijloacele de acțiune, va îngriji să înființeze secțiuni prin județe și va căuta să aibă membri corespondenți chiar și în străinătate.*)

Toate bune. Decît eu am subliniat cîteva cuvinte, cari ar putea să fie mai precise — s'ar preciza prin fapte — și dintre cari mai ales una ar putea să devină întîia problemă: publicații.

Academia ne dă memorii științifice, Steaua publică broșuri pentru popor, Minerva varsă ediții peste ediții înaintea tuturor cititorilor neamului; cine-î va da acestuia artă? Expozițiile? Nu le văd toți. Conferințele? Nu le-aud toți. Restaurările? Trebuie să le căutăm la fața locului, cu cheltueli. Mijloace cu greutate. Arta trebuie să între dar în casa românească, în orice casă, ușor, cu ușurința rîndunicii care s'asează, țup! sub strășină. Pentru aceasta avem nevoie de reproduceri frumoase, ieftine, număroase, care să se găsească pretutindeni, să fie iubite și cerute. »Arta românească« ar putea să facă, în această privință, ce-a făcut *Kunstwart* în Germania: »Publicațiile« acestea ar fi un monu-

*) Cine-ar putea fi din Ardeal? N. R.

ment mai trainic decât arama. Și publicațiile pentru cei puțin, pentru suprapuși, vor fi de laudă, dar de ce să începî cu cei de sus, cînd poți începe mai ușor cu cei mulți, cu cei uitați? Poate că secretarul general al »Artei românești« va găsi bună propunerea și-i va căuta aderenți. E atît de ușor să-i găsească.

Säume nicht dich zu erdreisten,
Wenn die Menge zaudernd schweift,
Alles kann der Edle leisten,
Der versteht und rasch ergreift.

(Goethe, *Faust*, II, I.)

Dar să revenim la Convorbiri literare. Întîiul articol al dluî A. Tzigara-Samurcaș vorbește despre culă — ați văzut-o la expoziție. S'a zis că acest soi de casă este românesc; dar nu-i românesc, ci »importație străină«, orientală, localizată la noi în Oltenia. Ceice caută a clădi românește, n'au deci nici un motiv să imiteze cula. Multe reproduceri frumoase dovedesc ce scrie autorul.

Dar înainte de a vorbi despre culă, autorul arată de ce idei se va conduce în toată seria de studii ce o anunță. Acestea ne interesează acum: Sintem porniți să exagerăm însemnatatea artei naționale, dar »în vederea unei îndrumări viitoare a artei într'un sens adevărat național, este necesar ca dela început să se diferențieze bine ce este importație străină și ce e adaos al spiritului românesc, în fiecare operă ce analizăm«. Din aceste adaosuri se vor putea scoate motive. În trecutul cel mai vechiu ele sînt puține. Măstarii străini, aduși de domni ca să le clădească zidurile, aduceau stilul cu ei. Din aceste elemente străine nu se produce decât abia la începutul secolului al XVII-lea o contopire, care dă »tipul de biserică ce întîlnim pe urmă pe întreg pămîntul românesc, cu mici variante, pe care îl putem numi stil național«. Studiile ce vor urma sînt menite să precizeze mai de aproape teza schițată.

Ce-ați putea găsi deci și D-Voastră, cititorii Luceafărului, în aceste studii, este limpede: O informație artistică bogată, care învață ce-i românesc și ce nu-i românesc; o contribuție la psihologia sensului artistic românesc în trecut și prezent; o călăuzire, pe care nimeni nu o va regreta dintre cei ce-și vor da silința s'o urmărească.

Ciți veți face aceasta?

*

Al doilea colaborator nou al Convorbirilor literare este dl Ion G. Miclescu, care dă publicității actul întîi al unei drame: *Mamă*.

Pe dl I. G. Miclescu l-am întîlnit, din cînd în cînd, iscălind în *Epoca* articole politice, serioase și satirice. A fost secretar general al unui minister — al justiției —; este membru însemnat în gruparea Junimiștilor; boer moldovean, ce-și trăește în București viața-i utilă — poate mai puțin utilă decât ar putea să fie, dacă lumea n'ar fi... cum este — și, cum vedem, un gînditor dramatic.

În anul trecut dl I. G. Miclescu a scris cîteva articole în *Protestarea*, un ziar care nu era anti-dinastic, dar critica și pe Regele. Mi-aduc aminte de un articol. Era vorba de »lupta pentru limbă«, de întîmplările din Martie și de N. Iorga, care le încălzise cu cuvîntul său. Ce-i plăcuse dluî Miclescu din toate acestea? Îndrăzneala omului de-a avea o idee și de a se arunca în luptă pentru ea; energia. Articolul mi s'a părut caracteristic. Cine înțelege și admiră energia intelectuală o are de bunăsamă și el. Dl Miclescu o are chiar darnic măsurată de soarte.

Energia aceasta înțelege și lucrurile și oamenii în felul său. În *Mama* — dramă după care se zice că vor urma și altele —, întîlnim numai oameni energici, compleți. Mai energic decât toți este Iorgu Tolpan, care nu-și iartă femeia fugită decât după ce a închis ochii; Maria, fiica lui este de o claritate de voință, care nu s'ar bănuî în gingașa ei ființă; mama ei, Eliza, și-a răstăcit puterea în desfrîu, dar cînd și-o regăsește în dragostea de copii, atinge inimile și le mișcă; amica ei Zoe Buhuș, care va mijloci recunoașterea fiicei și mamei, ele nu s'au văzut de cincisprezece ani, de cînd fiica era abia de doi ani, are o acțiune limpede, neîndoioasă; Dr. Stanciu intervine cînd este nimerit și totdeauna nimerit; chiar și persoanele mai neînsemnate, cari trec episodic pe scenă, au în scurta lor înfățișare, aceeași calitate prețioasă; dl Miclescu este un om, care creează oameni, nu roluri, nu păpuși. De aceea acțiunea merge, merge.

Drama s'a dat Duminecă, în 11 Ianuarie. Actul întîi îl puteți găsi în *Convorbiri literare*. Cetind controlați și laudele ce-i voi duce de aici înainte.

Mediul, din care sînt scoase caracterele, este pătura suprapusă românească. El nu-i caracterizat

însă prin descripții lungi, o idee ajunge pentru ca înaintea ochilor să ne fulgere o icoană vastă. *) Mediul se caracterizează prin produsul său, prin caracterele, care luptă o luptă repețită de atâtea ori în societatea lor.

Așa stînd lucrurile, ar fi natural ca și sfîrșitul luptei să se vadă cât se poate mai limpede, mai real: Sfîrșitul este însă numai teatral. De ce este adevărat vorba? Vorba-i de-a se ști dacă-i drept sau nu ca o mamă, care și-a părăsit bărbatul și fiica, să-i mai revadă. Chestia se și discută, nu se simte numai; o discută chiar Talpan și Eliza și au amîndoi argumente; dar soluția n'o dau oamenii, ci o boală de inimă, pe care, din nefericire, n'o au toate adulterele. Eliza moare, de acest cusur fiziologic, citeva secunde înainte de sosirea lui Talpan și Mariei, care vin fiindcă moare, dar care, de-ar fi Eliza sănătoasă — ar veni? Sfîrșitul este teatral, dar cu acest sfîrșit soluția autorului este limpede: El nu admite împăcări, nu primește iertarea pocăitei, el merge după un ideal și frînge viața care nu se potrivește ideii.

*) Iată două exemple: Despre boerii români: »Sînt unde au ajuns. Nu s'au pus, Doamne ferește, pentru cițiva lei și acum cară apă la Jidanî pentru cițiva gologani«. Despre Iași: »Raiul matroanelor zburdalnice«.

lului. Îi este milă, și lui, de ea — tot actul al patrulea este o cerșire de milă —, îi zugrăvește chiar o aureolă de suferință sinceră, adulterei, dar — îi dă moartea. Autorul nu-i numai poet, el este și un Cato crud, împărechere rară.

Și în vreme ce el desfășură această veritabilă dramă, găsește timp să și riză, rar, puțin. Englezica Brandproof, Lexagraria Vladimirescu și Domnul — foarte — decorat, trec cinematografic cu a lor ridiculă ființă, urmăriți de zimbetul privitorilor și de bănușeala, că autorul trebuie să fie un vistier de experiențe de acest soi: Trebuie să fie foarte vesele excursiile prin pătura de sus a societății românești! Dar altceva voiam să spun despre autor. Cu aceste figuri el ne-a dovedit că este stăpîn tare pe meșteșugul de a ingredia situații dramatice serioase, cu atîta satiră, atîta ris, cită se poate admite, fără a turbura armonia sentimentală, specifică, a acțiunii.

Ce vrea dar și acest colaborator nou al Convorbirilor literare? El vrea o dramă tezistă cu subiecte naționale; o naționalizare a unui curent dramatic european. Așa ni se pare după ce face acum. Și-i înveselitor că ce vrea îi răușește.

Ceice n'au fost de față, veți ceti și veți aplauda!

G. Bogdan-Duică.

Polemice.

(Răspuns d-lui G. Ibrăileanu).

În numărul de Decembrie al »Luceafărului«, arătînd la ce a scoborit dl G. Ibrăileanu discuția în chestiunea »morală în artă«, sfîrșeam pentru totdeauna convorbirea în public cu d-sa, asupra acestui subiect. Deoarece însă dl G. I., într'un răspuns nou din »V. Românească« (Anul II. Nr. 1), mă condamnă că în acel sfîrșit aș fi spus neadevăruri, mă simt dator a lămuri pe cititori asupra adevărului celor ce se spun împotriva articolelor ce s'au publicat în revista aceasta.

Articolul din urmă al d-lui G. I., intitulat »falșurile«... mele (formă de titlu împrumutat din gazete), nu e decît o încercare a sa de a-mi întoarce înapoi tot ce am spus eu de d-sa, un mijloc de altfel întrebuintat de copii cînd se ceartă: la ce spune unul, celalalt răspunde numai: »ba tu«.

Așa »ne displac polemicele« (A. II, Nr. 1, p. 170) zice dl G. I. acum ca și mine, deși altă dată prefera polemica ca răspuns la articole de felul celui despre »Morală în artă«. Mai departe d-sa urmează cu darea pe față (?) a falșificărilor (aici numele fiind o înăs-

prire în rău a terminologiei întrebuințate de mine) numai că în articol dl G. I. acest cuvînt nu e urmat de pildă, ci numai de ieftine întortochieri sofistice, — singurul ajutor al celui care în faptele cum sînt nu găsește nici un sprijin, dar care ține morțiș să stea împotriva crezînd că prin aceasta se impune. Așa dl G. I. spune, cu prilejul citatului din Mill, că eu prin cuvîntul »tîrziu« mistific adevărul. Mă rog, a spune în numărul 8 al unei reviste (de peste 150 pagini numărul, care apare odată la lună) de cine e un citat, dat fără citații, în numărul 6, nu însemnează tîrziu? De ce d-sa ia numai cazul cînd a spus cu o pagină înainte și ascunde pe cel cu două numere înainte?

Apoi mărturisirea că în Nr. 1, (An. I.) d-sa a anunțat aceeași carte a lui Mill, nu e de nici un folos, în cazul de față; acolo dl G. I. da numai o idee a lui Mill despre poezie și trimitea pe cititor să o citească în cartea de care e vorba aici, între pag. 63 și 94, pe cînd ceace am vrut eu să arăt e că dl G. I. a citat (dela pag. 71) din cartea lui Mill o propozițiune cuvînt cu cuvînt, fără

a întrebuița măcar semnele de citație. Am arătat acestea atunci numai spre a dovedi ce înțelege dl G. I. prin asimilare (facultate care spunea d-sa că-ni lipsește mie și care în felul acesta mărturisesc singur că îmi lipsește) precum și lipsa de onestitate... dar mai departe.

Nu poate fi decît o intenționată neînțelegere faptul de a vedea contradicție între spusele mele: »însemnătatea unei opere nu depinde de subiect ci de mărimea concepțiunii» și »artistul care cuprinde ceva mai înalt... e superior celui care nu se poate ridica peste lucru, animal, om simplu». Celce a întrupat pe Faust a trebuit să fie un suflet cu mult superior celui ce a scris pe Cyrano, de pildă. Nu însă în mărimea subiectului stă însemnătatea operei, ci în mărimea concepției acestui subiect. Faust scris de Rostand (dacă e permis de a prevedea ce ar putea un scriitor) ar mai avea mărimea, pe care o are azi, scris de Goethe? Dar aceasta ar însemna, cîtuși de puțin, că Cyrano e mai puțin ca operă de artă decît Faust? Fiecare din aceste două opere, așa cum au fost concepute, sînt desăvîrșite în felul lor. Concepția artistică e-a dat mărimea pe care o au astăzi, și nu subiectul în sine poartă această mărime, căci dacă subiectul ar fi totuși atunci Cyrano lucrat de... Radu Rosetti ar fi tot așa de mare cum e azi ca operă a lui Rostand. (Să mai ai nevoie de a spune asemenea lucruri, astăzi firește ori-și-cuî.) Din privința aceasta am spus că nu e cu puțință o clasificare după însemnătatea, semnificația obiectului, iar exemplu cu Taine, luat de dl G. I., în sprînjul teoriei sale, e greșit, deoarece d-sa uită că, chiar pentru Taine care spune că: »l'oeuvre qui exprime un caractère bienfaisant est supérieure à l'oeuvre qui exprime un caractère malfaisant», mărimea concepției artistice determină mărimea operei (»Le chef-d'oeuvre est celui dans lequel la plus grande puissance reçoit le plus grand développement»), că subiectul cît și ridicarea lui la acea potență, în care își exprimă caracterul cel mai esențial și mai determinant, atîrnă mai cu seamă de concepție. Dl G. I. însă, cînd a fost vorba să contradică, a uitat capitolul din urmă a părții a V-a, despre idealul în artă, din Philosophie de l'art, cît și părțile întii asupra naturii și producțiunii operei de artă.

Cît privește cealaltă mărturisire a dlui G. I. că ar ști cîte feluri de sentimente sînt, nu are nici o însemnătate, deoarece d-sa n'a aplicat nicăiri cunoștințele despre deosebiriile dintre ele nici chiar acolo, unde era așa de implicat. D-sa a zis categoric ca »sentimentele se judecă din punct de vedere moral» și n'a deosebit nicăiri, măcar cu numele sentimentul estetic de sentimentul moral. Peste tot d-sa a spus »sentiment» sau »sentimente morale», nicăiri sentimente estetice.

Dacă d-sa a spus odată de o operă a lui Maupassant că e »admirabilă artistic» și apoi că e imorală, aceasta provine tot din confundarea sentimentului moral cu cel estetic. D-sa a simțit că în acea operă e ceva care cu toată imoralitatea (!?) rămîne frumos, dar admiterea căruia ca îndeajuns, ar fi zdruncinat principiul: sentimentul estetic egal cu cel moral; de aceea d-sa dă nevinovat amîndouă impresiunile una lîngă alta, subordonînd și nimicînd apoi impresia dintîi prin cea de a doua. Dacă d-sa ar fi știut ce e cu sentimentul estetic, atunci

morală nu i-ar fi fost criteriul principal în judecarea operelor lui Maupassant (care l-au satisfăcut artistic, dar pe care după principiul ce și-l făcuse trebuia să le respingă), n'ar fi spus niciodată »par'că atitudinea morală și sentimentul față de operă n'ar fi același lucru» (Nr. 7, p. 56) în sfîrșit n'ar fi putut spune de o scriere (de Maupassant) că »e admirabilă artistic» și totodată că »produce o impresie estetică contradicătoare» (Nr. 9, p. 223). Își poate închipui cineva o impresie care să fie din același punct de vedere — artistic — deodată și admirabilă și contradicătoare?

Confundarea sentimentului estetic cu cel moral o arată din nou dl G. I. cînd zice: »mai întii n'am spus că ceeace se adaugă la seria de motive determinante e sentimentul moral ci **sentimentele în genere**» (A. II, Nr. 1, p. 173) ... apoi tocmai aceasta e greșala cea mare, deoarece sentimentul moral e determinant al voinței, și cel estetic nu, tocmai din aceasta se vede că d-sa nu le deosebește.

Dacă am spus mai jos că »St. Ștefan exprimă un sentiment — spiritualismul evului mediu, apoi aici prin cuvîntul sentiment înțelegem sentimentul care face subiectul operei, ca de pildă în literatură sentimentul urei lui Franz pentru fratele său, în Hoții de Schiller, sau sentimentul religios în Sfîntul de Fogazzaro etc. Aceste sentimente sînt subiectul operelor și n'are nimic de a face cu sentimentul estetic, care se arată în felul de a concepe artistic aceste sentimente de către artist, cît și în felul cum gustă arta publicul. Această nouă neînțelegere pe care o dovedește dl G. I. tocmai atunci cînd vrea să mai îndrepte lucruri spuse în articolele precedente, provine din aceeași necunoștință a felului cum se crează opera de artă și a celorce tînde ea să exprime. Din aceeași necunoștință (amplificată cu cea arătată mai sus asupra sentimentelor) spune dl G. I., atît de naiv, că eu îmi închipui sentimentul patriotic drept un sentiment estetic! Oh!... Ceeace am spus eu a fost că sentimentul patriotic, ca ori-și-ce sentiment, poate fi obiectul unei adevărate opere de artă (de pildă »Grenadirii» de Heine) și anume atunci, cînd opera e creată pentru exprimarea însăși a acestui sentiment (sentimentul estetic hotărînd concepția și întruparea sentimentului patriotic în operă) și nu poate fi operă adevărată cînd e scris pentru a hotări de pildă o mișcare. Din același motiv din care dl G. I. confundă sentimentul ce se reprezintă într'o operă cu acel care condiționează felul artistului de a-l concepe, cît și cel care e activ în public cînd retrăește sentimentul exprimat într'o operă (aceste din urmă fiind estetice), zice fără nici o remușcare că eu am falsificat pe Ribot. Eu nu am spus că pesimismul e un sentiment estetic, ci că Ribot le judecă la sentimentele estetice, tocmai ca să arăt greșeala dlui G. I. de a-l considera drept sentiment moral. (Curios însă că în răspunsul din urmă d-sa neagă această considerare). Dar a spune că sentimentul față cu lumea sînt numai decît morale sau imorale (Nr. 7, pag. 65) și apoi că melancolia e asemenea un sentiment față cu lumea »răspunsul emoțional față cu realitatea», nu înseamnă că și melancolia trebuie numai decît înregistrată între sentimentele morale sau imorale? Așa »cra» cum d-sa spusese aceste lucruri atunci, nu-i mai convin acum și de aceea

caută să le mai îndulcească: »nu sentimente morale sau imorale ci apreciable din punct de vedere moral». E adevărat că aceasta e altceva, »cu totul altceva», mai cu samă față de cele spuse în Nr. 7 (pag. 65) tot de d-sa.

Cît de mirat a fost mai departe dl G. I. cînd a citit în articolul meu că Sainte-Beuve n'a făcut critică propriu zisă (științifică). Ca să nu fie de părerea aceasta înțeleg foarte bine, avînd în vedere felul cum d-sa înțelege pe critic, dar a spune că e »o ridiculă afirmare» însemnează a condamna de afirmări absurde pe Brunetiere, Hennequin, Lanson etc. D-sa repezindu-se să mă critice pe mine, a trecut dincolo de scop.

Cît privește încercările dlui G. I. de a mă demasca de falsificator(!) al citatelor d-sale, iată cît sînt aceste încercări de oneste. D-sa zice că i-am amputat (A. II. Nr. 1, pag. 175) un citat, fiindcă am lăsat, dela o teorie a d-sale, exemplul la o parte. Mă rog cînd zice cineva: »de pildă», nu însemnează că ilustrează printr'un caz concret ceva general? Convinș de aceasta am lăsat exemplul la o parte. Ce contrazic eu nu depinde de loc de exemplul ei de afirmarea de aici că artistul dublică natura, lucru pe care d-sa nu l-a mai spus nicăiri și care vine tocmăi împotriva celor susținute mai înainte în articolul »Probleme literare». Deasemenea neonest e a spune c'aș fi susținut eu că d-sa presupune totdeauna arta drept creatoare a realității în al doilea exemplar. Că am avut în vedere pe »une ori» al d-sale se dovedește prin cuvintele mele: »Așa dl G. I. afirmă odată" și prin care tocmăi vream să dovedesc balansarea dlui G. I. »între teorii contrare».

Și mai în detrimentul dlui G. I. e al doilea exemplu de falsificare (tot pag. 175 jos) relativ la arhitectură. Dacă propozițiunea: »Arhitectură imorală! Nu, desigur dacă vrea dl R. (eū) vre-o clădire pornografică» se exagerează, cînd o rezum eu (în raport și cu ce vine mai departe) în cuvintele dlui G. I. »Arhitectură imorală nu...» las la aprecierea cititorilor. Dar dacă dl G. I. nu admite c'a spus aceasta, atunci se contrazice din nou în altă privință. Iată cum:

Măi întîi rog a lua în seamă că în tot citatul acesta din »Problemele literare» pe care dl G. I. îi redă aici, (pag. 175) d-sa vorbește numai de valoarea moralizatoare a arhitecturii și spre a nu i se putea imputa că admite o arhitectură imorală, (lucru care nu-i convine) zice dintr'un început: »Arta imorală! Nu desigur dacă vrea dl R. are o clădire pornografică!» iar înspre sfîrșit spre a nu da prilejul să i se spună că dacă există o artă moralizatoare, trebuie să existe și una demoralizatoare, d-sa se asigură și în privința aceasta numai cu cuvinte, în felul următor: »...Atunci (arhitectura) are o valoare moralizatoare, în loc de demoralizatoare, — lucru rămîne același: are o valoare morală». Mă rog care e convingerea în dosul acestor fraze? Însemnează fraza »arhitectura imorală, nu etc...» că există sau nu artă imorală? Iar dacă d-sa zice acum că l-am falsificat, pentru că i-am atribuit neadmiterea arhitecturii imorale atunci urmează că o admite. Dar dacă este așa, de ce d-sa evita a spune ce înțelege prin arhitectură imorală și a ne ilustra aceasta afirmare cu

pilde — bine înțeles nu iarăși ca atunci cu palatele parveniților din București (V. R. II.), unde d-sa confunda nearta cu artă imorală? Căci și în articolul din urmă, cînd spune că i-am lăsat o bucată de fraza la o parte, d-sa nu arată decît ce am neglijat (»dacă vrea dl R. vre-o clădire pornografică») dar întrucît s'a schimbat sensul prin lăsarea aceasta la o parte, ce se pricepe acum și ce trebuia să se priceapă, despre aceasta nici o vorba. Care e decî falsificarea sensului?

Ultimul exemplu (pag. 176) e o naivitate (scăpată de sigur iarăși în aprinderea d-sale de a mă critica) pe care o spun eu toate că sînt sigur ca în numărul viitor a V. R. — dacă dl G. I. tot mai ține să continue — o va retrage, dîndu-i un alt înțeles. D-sa spune că o coloană sau o salcie îmi determină acțiunea. Cum asta? Și chiar dacă am admite această afirmare(!!!) ar urma, tot după d-sa, că o salcie e imorală(!), fiindcă deprimă, moaie, nimicește, și o colonă e morală(!), fiindcă te învață să trăiești!!!

În rezumat dl G. I. cu tot strigătul de »falsurile» mele nu dovedește, decît falsuri în înțelegerea sa, fie voluntare, fie involuntare, cu acest prilej dînd iarăși și cîteva probe unice de abnormități. Mai departe d-sa nu găsește nici un cuvînt măcar, prin care să contrazică cele spuse de mine, în articolul din urmă, împotriva teoriilor d-sale, decî recunoaște și d-sa că susținerile mele au fost drepte, căci nu-mi închipui că de-ar fi găsit numai o susținere neîndreptătită, nu ar fi tunat-o în cele patru părți... ale țarei, dar fiindcă nu a găsit de acele de fond, de idei, d-sa le schimbă, dupăcum îi place, ca să fie posibilă o contrazicere. În sfîrșit dl G. I., neavînd nici o nădejde să poată dovedi ceva, vrea să înduioșeze publicul, măcar prin aceasta să-l capete de partea d-sale. »M'a înjurat dlol!...» se plînge d-sa, dintru început; »m'a înjurat...» da, dacă a arăta cuiva ceeace nu știe, dintr'o chestiune, despre care se încumetă să vorbească, și necinstea în felul de a critica, însemnează a înjura. Acesta e rezultatul criticei noi a dlui G. I.

Berlin, 19 Febr. st. n. 1907.

M. Simionescu-Râmnicănu.

CÎNTEC.

A fost un vis frumos și-atît de sfînt,
Ce mi-a legat norocul meă de tine...
Acum se lasă umbra pe pămînt...
Te da... și-ți cată... inimă mai senine.

Eă nu mă uit în arma ta, cînd pleci;
Nici mîna nu ți-o 'ntind spre sărutare.
Cobor tăcută 'n valările reci...
Iar tu — cîntînd, să pleci în depărtare.

Liliac.

Giosuè Carducci.

Operele personalităților artistice mari sînt ca strălucirea unui soare. La lumina și căldura acestor suflete se trezește la viață o lume nouă de idei, de idealuri, cari rămîn stele călăuzitoare multă vreme pentru neamul din care s'au născut.

Un soare a fost Carducci pentru Italiani. Lui, care în multe poezii a slăvit soarele, i se cuvine cu adevărat această comparație.

La 16 Februarie n. a. c., în Bologna, s'a stins viața pămîntescă a celui ce credea că »Sol nella morte è il vero« (numai în moarte este adevărul). Operele lui, însă, vor trăi alături de a celor mai mari poeți ai Italiei.

*

Familia Carducci era originară din Firenze. Aici a trăit tatăl său, care era medic, pînă ce a fost exilat de austriei, fiindcă făcea parte dintr'o societate secretă.

Giosuè Carducci s'a născut la 27 Iulie 1836, în Valdicastello. În casa părintească a avut parte de o educație severă și morală. Tatăl său îi dădea să citească numai cărți de morală catolică și de acelea cari învață pe om la împlinirea datorințelor. Viața sfinților și unele romane ale lui Manzoni erau hrana lui sufletească.

Copilăria lui coincide cu epoca, în care »Tinăra Italie«, întemeiată de marele patriot Mazzini, la 1838, pune la cale revoluții peste revoluții pentru a libera Italia de absolutism. Încercările revoluționare n'au izbutit, dar ele oțeauă sufletele, pregătindu-le pentru fapte mari. Carducci crește în această atmosferă revoluționară, însușindu-se pentru libertate, urînd religiunea, mai ales creștinismul, care, după părerea lui, dedă pe om la slugărnice, la umilire.

Această ură a lui față de religiune și față de tagma preoțească, în frunte cu Papa, datează din copilărie. Încă pe cînd era în institutul catolic al călugărilor Scalpi din Firenze nu putea suferi pe »il nero prete«, care îi vorbea de conjugări și declinări, în vreme ce dînsul se uita pe fereastră și se gîndia la splendoarea cerului, la munți și la mare. Întocmai ca Eminescu al nostru:

Amețiți de limbe moarte, de planete, de colbul școlii,
Confundam pe bietul dascăl cu un craiu mîncat de molii
Și privind paienjenișul din tavan, de pe pilastri,
Ascultam pe craiul Ramses și visam — la ochi albastri.

În aceste școli catolice avea de profesor pe călugărul Zini, pe care, de cîteori putea, îl pîndea

Giosuè Carducci.

și îi șoptea la ureche: »Padre Zini, eviva Leopardi!« Adora poezia pagină în așa măsură, încît odată, ajungîndu-i în mînă poeziile lui Foscolo, a îngenunchiat pe scări înaintea lor și a rugat pe mamă-sa să îngenunche și dînsa și să sărute cartea.

După terminarea studiilor secundare a trecut în școala normală din Pisa. Dar nici aici nu era încîntat de profesorii lui. Și aceștia îi

vorbiau numai de »funcțiunile aoristelor și genealogia verbelor«. El, însă, dorea înobilarea sufletului și îmbogățirea minții, prin cunoașterea și aprofundarea literaturii grecești, a poeziei antice, a cărei formă, mai tirziu, o stăpânește desăvârșit în creațiunile lui. Dorul lui de a se lumina, dela profesori, rămase zădarnic. Atunci se hotărăște să învețe singur ceea ce nu putu cu ajutorul altora. Se infundă în biblioteca școalei și citește pe marii maestri. Se face stăpîn pe cunoștințe temeinice, cari, după o scurtă carieră de profesor secundar, îl urcă pe catedra de istorie a literaturii italiene la universitatea din Bolognia. Înainte publicase cîteva fascicule de poezii și pornise o foaie, de scurtă durată, Poliziano, în care a scris studii mai întinse despre Alfieri și Giusti.

Universitatea din Roma, cînd a înființat catedra pentru comentarea lui Dante, l-a invitat pe dînsul ca profesor, dar n'a voit să o primească. A rămas în »Bolognia lui«, unde patruzeci de ani a tălmăcit generațiilor de ascultători frumsețile literaturii italiene, începînd cu anticitatea și sfîrșind cu capdoperile moderne. Cursurile lui erau celebre. Veniau studenți din toate părțile Italiei, s'asculte graiul de profet al cîntărețului, pătruns de cea mai senină iubire de patrie. Cursurile lui se bazeau pe cercetări strict științifice a izvoarelor și le știa îmbrăca într-o formă artistică fermecătoare. Astfel a propovedit adevărul și frumosul toată viața lui.

Ca probă a iubirii de patrie și a elocinții sale cităm un fragment dintr-o cuvîntare ținută la 7 Ianuarie 1897, către tinerii cetățeni:

»O voi, tineri, nu vă uitați voi niciodată cu ochii sufletești la stindardul tricolor, cînd flutură de pe înălțimile Capitolului peste colinele și văile, de unde a plecat Roma la izbîndă și la stăpînirea lumii? Oare l-ați văzut voi salutînd, de pe palatul priorilor, înălțimile, la cari s'a înălțat, cîntînd și creînd, Dante și Michelangelo? Și dacă în inimile voastre mai licărește o scîntee din vechiul entuziasm, atunci veți recunoaște că, asupra monumentelor gloriei străbune, acest simbol al patriei luminează, în strălucirea lui nouă, și mai senin și mai frumos. Umbrele vremurilor trecute îl leagănă cu atîta mîndrie și-l flutură cu suflarea lor, încît preface asprimea morții și sublimul amintirii într'un nou dor de viață și în nădejdi nouă.

O, tineri, Italia nu poate și nici nu vrea să reînvie vechiul imperiu roman; dar nici să nu fie supusa națiune a renașterii și de batjocura orișicui. Dacă e să rămînă Italia și în viitor un muzeu, o școală de muzică sau chiar un bilciu pentru trîntorii Europei sau și mai bine o hală de negoț, în care să vinde cu zece, ceea ce a costat trei, — atunci, pe Dumnezeuul meu, a fost de prisos și zadarnic să se verse atîta singe și să se tulbure liniștea ruinelor din Roma.

Italia a reînviat în lume, pentru ea însăși și pentru lume; dacă vrea să trăiască, trebuie să-și aibă crezul propriu, să se încreadă în propriile ei puteri, să slujască legilor umane, să-și înalțe numele dincolo de limitele etice și politice ale prezentului. Întoarceți-vă, voi tineri, la satornicia și credința strămoșilor și reînouiți în inimile voastre vechiul jurămint: Italia, Italia, Italia mai presus de toate!*

*

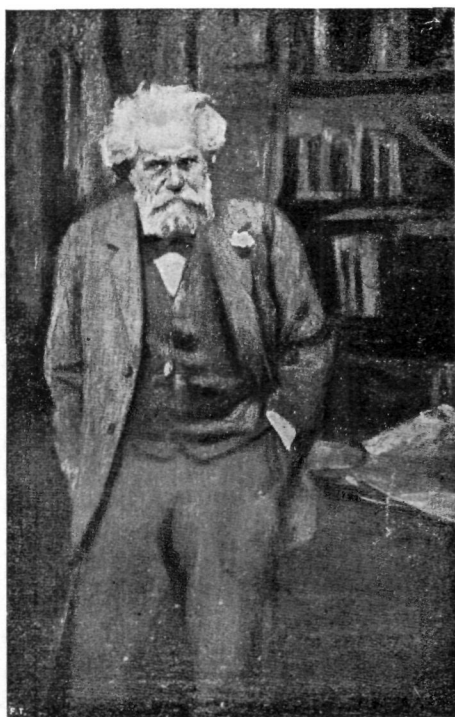
Aceeași iubire de patrie se revarsă din toate creațiunile lui poetice. El este unul dintre acei poeți naționali, cari rezumă instinctul de conservare și de expansiune al neamurilor din cari s'a născut. El este omul sintetic și reprezentativ al aspirațiunilor naționale, cari, într-o jumătate de veac, au schimbat înfățișarea politică a țării sale și au premenit sufletul poporului său, săvîrșind unitatea Italiei.

Dela căderea imperiului roman această țară n'a mai fost unită și liberă. Blăstemul certelor lăuntrice a ținut-o într-o dismembrare și slugărnice continuă. Începînd cu Dante, poeții și istoricii italieni visează și propovăduiesc unitatea, libertatea și independența țării lor.

Și Carducci a fost un neîmpăcat dușman al tirăniei, fie că aceasta se întrupa într'un geniū ca a lui Napoleon, fie că se înfățișa în puterea austriacă sau în cea a papei. Ca tînăr a scris acel Imn la Satana, în care cîntă pe Satan purtătorul de foc, simbolul luminii și-al puterii creatoare, al rațiunii.

O seamă de tineri, însuflețiți de acest imn, își făuriseră un ideal: Roma fără Papa. Și nu peste multă vreme cîntărețul libertății, osinditorul tirăniei avu parte, la 1870, să vadă intrarea lui Victor Emanuel al II-lea în Roma, fapt care împlini visul atîtor luptători: Unitatea Italiei.

Acestei Italiei, Carducci a voit să-i deie și o conștiință națională nouă, să premenească

Milesi Alessandro: Giosuè Carducci.

(Dela expoziția internațională din Veneția, 1905).

energia neamului său prin evocarea gloriilor străbune. Opera din tinerețe (Juvenilia, Levia

Grevia și Giambi et Epodi), din care se revarsă patriotismul sălbatic, puterea furtunoasă a acestui italian, care luă parte la evenimentele cele mai triste și cele mai hotărâtoare ale țării sale; opera, în care striga, îndemna cu toată violența, biciuia fără milă vanitatea și lenea contemporanilor, — se continuă prin acele Ode barbare, cari constituie cele mai strălucite pagini din istoria literară a țării sale. În aceste poetul ajunge maturitatea. Limba, spiritul, felul întreg de a se manifesta sînt cu totul reînnoite. Dragostea de patrie devine un simbol, un cult național.

Pe lingă nota națională, Carducci cîntă, cu seninătate și liniște, frumsețea anticității eline și romane, a iubirii veșnice și a naturii.

Marele poet italian, Enotrio Romano, — pseudonimul lui Carducci — își încheie activitatea cu versurile:

Fior tricolore,
Tramontano le stelle in mezzo al mare
E si spengono i canti entre al mio core...

... Se stinge, împăcat, după ce resădi în sufletul celor rămași în urmă jurămîntul străbun:
»Italia, Italia, Italia măi presus de toate!«

Cronică.

Încercări. Referitor la rubrica femeilor, despre care a fost vorba în Nr. 21—24, 1906, al Luceafărului, ne-au sosit nenumărate răspunsuri. Părerile sînt cît se poate de diferite. Unele cititoare ar dori s'o botezăm »Rubrica noastră«, altele »Rubrica româncelor«, altele »Rubrica femeilor«, ba chiar și »Progres« ar fi dorit o foarte tînără domnișoară să se numească rubrica pentru care ne promite încercările sale literare. O doamnă găsește însă mai nemerit să nu se facă zarvă mare, ci într'o rubrică intitulată »Încercări« să aibă loc și slova femeilor. Părerile acestea ne place și am ascultat-o.

Pentru această rubrică vom primi critice și impresii asupra cărților citite, asupra

reprezentațiilor teatrale sau concertelor, păreri asupra vieții sociale din diferite orașe. Se vor publica și orice întrebări precum și răspunsurile cele mai bune, asemenea și știri mărunte și interesante pe cari cititoarele noastre ar binevoi a le culege și a ni le trimete. Colaboratoarele sînt rugate să iscălească cu pseudonim.

Rubrica aceasta de Încercări... promite a fi interesantă și de folos. Și ziarul »Tribuna« are o asemenea rubrică, intitulată Sociale, în care, după cît se pare, un ochișor ager de bărbat urmărește probleme înrudite cu cele ce se vor trata aici. Poate se va naște un schimb de păreri, cari sîntem siguri că va fi de folos.

Dăm cuvîntul primelor rîndunici, la acest loc de frunte:

În lumea de azi, e o bună comedie în 4 acte, în care Dna Zoe Verzea ne zugrăvește moravuri bucureștene. În primul act acțiunea se petrece la moșia Cuconului Petrache Tufan, om bun, cu vederi sănătoase, iubitor de neam și de moșie. Soția sa, Floriana, se plictisește cumplit la țară, unde »e traiul uniform și o monotonie de-ți urăști viața«; e sătulă de țărani pentru cari are un »profund desgust«. Copiii lor Livia și Radu își petrec cu prietenele Coleta, Maria, Rodica și Lucia și cu tovarășii Traian și Marius, un ardelean cuminte și așezat, profesor de valoare. Pe la sfîrșitul actului se ivește și un inginer Edgar Calisto, tipul vîntătorului de zestre, care a studiat la Paris și, fiindcă știe să zică cu multă afectare »allons donc«, »tout casse, tout passe...« sau »sînteți exquisă«, se crede irezistibil.

Actul al II-lea se petrece la București în salonul luxos al Dnei Tufan.

Livia și Marius se iubesc, dar Dna Tufan ține să-și mărite fata cu un om cu vază prin saloane, cu Edgar Calisto.

Din cauza unei neînțelegeri, unei scrisori nepredade, Marius desamăgit, pleacă în străinătate, iar Livia se hotărăște să facă pe voia mamei sale.

Actul al treilea tot în casa Dnei Tufan. Mare serbare, logodna Liviei cu tînărul inginer. Dintr'o convorbire cu cuconul Petrache, Calisto află că Livia nu va avea zestrea ce el nădăjduia și, pretextînd că se simte deodată rău, pleacă din mijlocul serbării, spre a nu se mai arăta.

În actul al IV-lea — iarăși la Moșia lui Tufan — reîntorcerea lui Marius; logodna acestuia cu Livia; fericirea și entuziasmul părinților și a tuturor celor de față; logodna Ardealului cu România.

Această piesă, cu oarecări modificări, cu prescurtarea monoloagelor nesfîrșite și cu excluderea declamațiunilor și a prea văditelor tendințe, ar fi foarte potrivită pentru diletanții noștri.

I. C.

Iubită verișoară!

Îmi scrii că copiii au citit volumele din *Biblioteca copiilor* din scoartă 'n scoartă și că prinzînd gust îți tot cer să le mai dai și alte cărți. Te cred, draga mea, căci întocmai așa

fac și ai mei, și la urma urmelor nu putem decît să ne bucurăm. E vorba numai să alegem, cu deosebită băgare de seamă, ceea ce dăm copiilor în mînă. Îmi ceri poveștile de T. Mera și alte cărți pe cari le voi socoti eu frumoase și folositoare. Miî de mulțumiri pentru încrederea ce ai în gustul și priceperea mea.

Îți și trimit „*Din lumea basmelor*“ de T. Mera, dar nu pentru copii, ci pentru tine. E o carte de valoare literară, cuprinde povești frumoase și bine scrise. Nu sînt lucruri cu totul noi, mai toate îți amintesc basmele auzite în copilărie, citite în colecțiile fraților Grim sau printre minunile lui Perrault, dar sînt scrise într'o limbă frumoasă și le-am citit cu multă plăcere. După modesta mea părere nu sînt însă de dat în mîna copiilor. Unele din ele, cum e de pildă Pipăruș Pătru, are pasagii cari nici nu-mi vine să ți le citez; citește și vei vedea. Apoi povestea împăratului, care voia să se 'nsoare cu fiică-sa, mi s'a părut întotdeauna grozav de imorală. Cum zic, citește cartea, cînd ai vreme, și povestește-le copiilor, lăsînd la o parte basmele și părțile cari crezi. Ce mă surprinde este că, după ilustrații, și după unele dări de seamă, cartea ar fi să fie pentru copii.

Îți mai trimet și pe „*Robinson în țara Românească*“ de Ion Gorun. Aceasta pentru cei mari, sînt sigură că-mi vor fi recunoscători.

Am comandat la »Tribuna« din Arad și două exemplare „*Pentru copiii cei buni*“ de Augusta Rubenescu, dar nu mi-au sosit încă.

Sărut copiii și te 'mbrățișez cu drag a ta

Maria.

*

Grădina de copii. De cîteori am văzut sau am auzit că un grup de femei se hotărăște, să dea la iveală o revistă, să facă literatură, artă, filozofie înaltă, mi-am zis cu durere: oare de ce femeile acestea culte și inteligente, nu încep cu începutul, de ce nu-și întrebuintează talentul într'o muncă ce le indică însăși firea? Să-și publice novelele și romanele prin alte reviste, că, slavă Domnului, avem destule, iar dacă vor să se grupeze și să muncească mai sistematic și în ogor propriu, să înființeze o revistă pentru copii și să se îngrijească de creșterea acestora, căci, în cea mai mare parte, relele societății noastre sînt urmările puținei însemnătăți ce se dă creșterii copiilor.

Spre înlăturarea și nimicirea acestui indiferentism față de cei mici, față de viitor, ne vine, ca o rază de nădejde, revista »Grădina de copii« redactată de d-na și d-nul G. Neamțu. Revista nu este chiar pentru copii, ci pentru cele ce se îndeletnicesc cu creșterea lor, pentru mame, pentru învățătoare, pentru crescătoare și pentru, durere

prea puține, conducătoare de grădini de copii, căci, precum ne spune d-na Neamțu, în toată România nu există mai mult de 100 grădini românești de copii. La noi sînt și mai puține.

Scopul revistei »Grădina de Copii« este bun și ar putea aduce foloase mari culturii noastre, dacă ar fi bine sprijinită. Dar, precum se vede, puține femei își dau seama de însemnătatea ei, căci puține sînt colaboratoarele acestei reviste. În multe numere vezi mai toate articolele — și sînt multe — iscălite de d-na și d-nul Neamțu și de una sau două conducătoare de grădini de copii; aceste din urmă au adeseori bucați, istorioare intuitive foarte bune. Iei-colea articole de igienă de d-rele Virginia Alexandrescu și Ecaterina Arbore, ambele Dr. în medicină. Istoriorele d-nei Neamțu și unele poezioare ale d-lui Neamțu sînt deasemenea foarte bune, dar articolele pedagogice sînt cu mult prea lungi și neclare, prea multe repetiții, traducerea din autori străini prea vădită, prea multe pagini pentru îndrumări și sfaturi, cari s'ar putea da mult mai limpede și mai pe înțeles, în fraze mai scurte și mai cuprinzătoare. De altfel însăși d-na Neamțu scrie, atît de drept, în primul articol din Nr. 1 al revistei: »Nu citați unii savante, ci întîmplări trăite, experimentate în mai mult sau mai puțin lungă noastră carieră, ne vor călăuzi să spunem tot ceea ce știm despre și pentru copilașii noștri căci lor le închinăm toată activitatea de care dispunem«.

D-na și d-nul Neamțu fac tot ce pot. Muncesc cu drag și luptă din răspuseri cu indiferența publicului. Le urăm izbîndă și nădăjduim că pe viitor se vor afla mai multe mame bune, femei înțelepte, cari să sprijinească cu scrisul lor o operă atît de folositoare.

L. T.

*

Sculptorul Brâncuș. Am înaintea mea un teanc de fotografii, reprezentînd munca de ani de zile a unui artist. În acest număr se reproduc cîteva din ele pentru a atrage luarea aminte a cititorilor asupra unui talent, care a reușit să fie apreciat de Francezi. La sfîrșitul anului trecut a avut un frumos succes la expoziția Salonului de toamnă din Paris. A fost admis cu trei busturi: Copilul, orgoliul și bustul d-lui M. Lupescu, cari au fost călduros apreciate de ziarele franceze și de maestrul Rodin, care vede în dl Brâncuș un talent de viitor.

Povestea acestui artist e ca a tuturor talentelor ce se ridică din pătura săracă a unui neam sărac. S'a născut în comuna Pestișani din județul Gorj, România, din părinți agricultori. A făcut școala primară din sat, pe urmă a trecut la școala de arte și meserii din Craiova, unde a învățat 4 ani de zile. De aici, prin concurs, a trecut la școala de belearte din București, unde a urmat trei ani și jumătate. Aici s'a distins prin mai multe lucrări, obținînd trei medalii de bronz și una de argint. Dragostea de a se perfecționa în arta sa i-a pus în mînă toiagul de călător și s'a dus, mai mult pe jos, pînă la Paris. Fotografia de alături îl reprezintă călătorind, ca turist, spre cetatea luminii. Stăruința aceasta de a da piept cu atîtea mizerii pentru a-și desăvîrși talentul, ne aduce aminte de tinereța celui mai mare pictor al nostru, de Nicolae Grigorescu. Cititorii Luceafărului cunosc greutățile pe cari le-a învins acest apostol al picturii pînă a reușit s'ajungă la nemurire (Vezi L.

a. IV. Nr. 1). Călătorul nostru, ajuns la Paris, a intrat chelner la un restaurant. După un an de studiu, avînd și mijloacele materiale necesare, a intrat în atelierul sculptorului A. Mercié, autorul monumentului Lahovary din București.

Prin o muncă fără preget, luptînd mereu cu mizeria, a reușit, prin aptitudinile artistice, să atragă luarea aminte a pricepătorilor asupra operilor sale.

E o mulțumire pentru noi că sîntem cei dintîi cari reproducem cîteva din operele acestui sculptor, care, ca un ade-

vărat erou, și-a cucerit laudele străinătății.

Operile artiștilor noștri se înțîlnesc așa de rar la expozițiile din străinătate, încît putem fi mindri că dl Constantin Brâncuș a isbutit să reprezinte arta românească la expoziția Salonului de toamnă din Paris.

Cei competenți din țară se vor interesa de sigur de soarta acestui talent și-i vor înlesni mijloacele să-și termine studiile.

Stăruința și curajul d-sale cu care a învins toate greutățile, ce i le-a pus în cale sărăcia, îi dau dreptul la admirațiunea noastră. Eroismul său poate servi de pildă multora dintre ai noștri.

Ardeleanofobii. Dacă vre-unul din vizitatorii ardeleni ai expoziției bucureștene din anul trecut s'a abătut pe la cafeneaua Kübler din Calea Victoriei, de sigur nu a trecut cu vederea un misterios cenaclu de tineri pletoși, cari într-un colț al cafenelei stau grămădiți unul peste altul, vorbesc încet, clipesc tainic din ochii umflați, încremenindu-și pe buze un fel de zîmbet dureros. Acești băietani cu înfățișarea unor figuri de cinematograf, cu aerul de plictisiți, cu sprîncenele încruntate, cu umbletul mărunț, cu obrazul de var sînt o apariție ciudată în ochii unui străin... Taina cu care-și spun la ureche unul altuia poveștile, te-ar ispiti să-ți socotești ucenicul unei loge franc-mazone, iar semnele evidente ale unei degenerări fizice și morale îți aduc aminte atmosfera institutelor corec-

Constantin Brâncuș.

ționale... Domnul Kübler te lămurește însă, cu bunul lui umor german: »Sînt intelectualii... așteaptă pe domnul Macedonski«... În curînd ți se satisface pe deplin curiozitatea... Sosește un om cu ochii înpăinjenți, ca de cincizeci de ani, cu strălucirea neagră a unor bucle colorate, cu căutătura împungace, cu buzele tivite și cu răceala unei conștiințe de om superior. E întovărășit de-un bărbat butucos, cu fruntea îngustă, cu umerii obrajilor ieșiți, cu ochii șterși, cu un suris acru... Domnul Kübler te lămurește din nou: »Domnul Macedonski, — și domnul Mircea Demetriadi...«

Aceștia sînt »intelectuali«. Lumea noastră de-aci nu-i cunoaște, pentru că toate conspirațiile lor neputincioase se înecă în viltoarea Bucureștilor, dar cel ce urmărește puzderia de tiparuri din țară și le judecă sub raportul patologic, știe rostul acestor indivizi. Știe, că acel domn Macedonski e un biet chinuit al condeiului, care de treizeci de ani înădește versuri slabe și tulbură liniștea cetățenilor cu rugăminți pentru contribuiri la »viitorul volum«. În lipsa unui talent literar și a unor îndemnuri de muncă, — și-a tras seama că e mai potrivit să-și cetluiască scrisul cu înjurături în dreapta și stînga. Face pe nedreptăți, înjură țara și oamenii, dă lumii regimente de versuri căptușite cu un sarcasm răsufat... și mai presus de toate adună fărămiturile ce cad dela masa schimbărilor de ministere... Din cînd în cînd scoate cite-un volum de ticluri bolnave, — cu cite patruzeci de dedicații, cu sughițuri franțuzești — pe care îl prezintă cutărui domn ministru a cărui dărnicie nenorocită, — l-a investit cu imposibila titlatură temporală de »inspector dramatic«, sau »muzical«, (botezul citorva sute de lei pe lună) — și se îngrădește cu toți băiețandrii cari vor să facă literatură. Ca să dea un caracter principiar acestei tovărășii el caută pretextele unei revolte legitime, care să unească pe mai mulți sub un acoperiș. Și ce e mai ușor decît a cîștiga aderenți cari se socot nedreptățiți în cariera lor literară. Sînt ațiți fanfaroni cari inundă cu cerneala lor coșurile redacționale sau tipăresc cite douăzeci de ani prostii pe hîrtia semnificativ de răbdurie a unor reviste și ziare din țară... Acești nevoieși pești de cerneală se înfrățesc ușor fiind părtași unei amărăciuni comune: lipsa unei recunoașteri. E cunoscută legătura de solidaritate a firilor șterse; această calitate a slabilor îi unește sub patronajul mistic al dlu Macedonski. Cu răutatea neputincioasă a celor striviți ei scot limba în dreapta și stînga, se burzuluiesc, spun minciuni și ticluiesc scandaluri. Nefiind o lege a preseii care să curme obraznicia, ei scot — se 'nțelege — și revista lor și fiindcă orice nebun găsește unul mai nebun, — ei răușesc să cîștige și abonați. Ca să-și poată breveta revista și cu faima unui nume, se leagă de obicei de pulpana cutărui bătrîn hodorigit, ale cărui slăbiciuni copilărești le exploatează... Bătrînul naiv face »băieților« citeva abonamente și publică la ei proză apătoasă sau îngăimări apocaliptice. »Băieții« sînt la largul lor. Aū unde să-și plaseze sughițurile și aū unde să injure. În acest chip se cresc din puzderia Ioneștilor tot felul de Caionî, cățelușii mititei ai revistelor obscure.

Se 'nțelege, că toți acești »intelectuali« nu se pot ridica — dupăcum n'a putut nici șeful lor — la un oarecare grad

de înțelegere a trebuințelor noastre literare. Origina lor problematică, educația lor care s'a poticnit la citeva cărți franțuzești și lipsa de talent le împedecă posibilitatea oricărei afirmări. Departe de-a putea pătrunde rostul unei literaturi naționale, care porcede din rădăcinile vieții noastre sufletești ei nu pot, firește, decît să reediteze prost remiscențele șterse ale versurilor citite. Neputînd pătrunde tainele vieții unui neam, le vine mai bine să îmbrace vestmintul larg al așa zisei »arte pure«. Sub această etichetă își desfac marfa de contrabandă. De aci și botezul de: in-te-lec-tu-ali...

Mai are însă această ceată de nedreptățiți o notă comună: ura nesăbuită împotriva Ardelenilor. Întîmplarea nu tocmai întîmplătoare că unii fruntași reprezentanți ai literaturii noastre contemporane sînt ardeleni de origină, trezește în sufletul îngust al acestor oameni răi și răi Români, sentimentul celei mai înverșunate invidii împotriva transilvănenilor. Închiși între barierele unui spirit de căpătuală ei nu pot prinde dragoste de acei scriitori transilvăneni cari prin puterea talentului lor strivesc musculițele de-o zi de cari bijbae publicistica din țară. Acești scriitori ardeleni aū mai făcut păcatul de-a aduce și o notă de severitate în moravurile literare și de-a curma uneori — după cît era cu putință — îndoparea multor lichele bugetofage.

Aceste și alte motive foarte puțin literare aū răscolit patima acestei cete de oameni mici. În colț de gazete, la tribuna ateneelor debitează de ani de zile calomniile murdare toți viermănoșii, — împotriva scriitorilor de cînte și de talent. E ne mai pomenit tonul ordinar și e fără păreche mojiția balcanică cu care atacă acești anonimi. Fițiucele lor sînt o crimă care se aduce tiparului și aruncă o lumină caracteristică asupra moravurilor unei societăți care suferă, cu o răbdare dureros de românească, învederarea prostiei și a obrazniciei de toate nuanțele. În aceste tiparuri nu se vizează însușirile literare ale scriitorului. Nu. Se batjocoresc relațiile familiare ale omului, nevasta și copiii lui. Ironia bizantină a acestui neam de oameni se oprește la barba cutăruia, la piciorul schiop al altuia și mai bucuros relevă croiul pantalonilor unui scriitor, decît calitățile cărții lui.

Împotriva acestei pleve de Thersiți trebuie să se revolte cea mai elementară cînte și omenie și noi nu știm să cădem în desnădejde, pentru inconștiența sau elasticitatea morală a acelor oameni, cari își bat joc de bătrînețele și de numele lor, aruncîndu-și iscălitura de profesori universitari în cloaca cea mai păcătoasă.

Acei domni intelectuali sau cetățeni cu alte atribute din țara românească, cari vād străini în transilvăneni, cari în răutatea sau prostia lor fac haz ieftin și calam-bururi flecuroase pe socoteala »fratelui ghe ghincolo« să-și dea seamă că vremea noastră cere cînte și talent, a căror întrupare va săvîrși munca mare de premenire a acestui neam și va strivi de-aci înainte spiritul de contrabandă al slabilor.

Să-și mai însemne și aceea, că scriitorii transilvăneni sînt slujitorii unei idei, cari nu privesc condeiul lor cu patima omului flămînd, ci cu sfînșenia ce se cuvine unei arme de apărare.

Elementele de înțelegere și de cînte din publicistica

din România ar trebui să spulbere volbură de injurii și păcate care compromise în această țară prestigiul slovei tipărite și să se gindească că e timpul suprem ca să se aierisească radical atmosfera cam prea de tot încărcată a preseii românești.

Cît pentru scriitorii ardeleni, ei vor rămînea și de-aici înainte ceea ce sînt: apostoli ai slovei și ai cuviinței, oameni săraci și cinstiți, cari nu pot fi atinși nici de copita proștilor, nici de sughițul Thersilor neputincioși.

*

Rătăcirî. Schimburile de idei, discuțiile aprige, polemicile, pentru noi și pentru orice om care se 'nchină adevărului și are o țință în afară de cercul strîmt al preocupărilor zilnice și trecătoare — nu sînt numai un prilej de vorbă goală. Ele nu sînt nici patimi de precupețe nici o gimnastică de saltimbanci ai frazelor, cari procură publicului ciasuri de distracție.

Pentru noi orice discuție e un mijloc de a lămuri o chestiune, în vederea unui scop mai înalt. De aceea această revistă nicicînd nu s'a lăsat robită de patimă, nu a căutat cearta cu luminarea, numai de dragul de a se certa.

O spunem aceasta, fiindcă din mai multe părți citeva suflete mici, îndrăgostite în eul lor propriu și în credințele încremenite ce le mărturisesc, ar vrea să ne facă după chipul și asemănarea lor, să ne spioască, în fața publicului, cu zgura patimilor mărute în care înșiși se frămîntă. La obiecțiunile noastre nu răspund; nu caută să analizeze spusele noastre, arătînd dreptatea sau nedreptatea lor, ci aruncă asupra noastră bănueli, epitete și necuviințe. Mărturie ne sînt discuțiunile asupra Revistei Teologice de aici din Sibiu, asupra Revistei politice și literare din Blaj și asupra criticei ce-o face dl G. Ibrăileanu în *Viața românească* din Iași.

Sînt cazuri, în discuți, cînd pentru adversar argumentele ad rem, fie ele oricît de solid construite n'au nici o trecere. El, întemeiat pe predispoziția publicului de a se lăsa convins cu o glumă, cu o anecdotă sau prin violențe, ori nu răspunde, mîntuindu-se cu o sentință mai mult sau mai puțin spirituală — de multeori și asta împrumutată dela alții — oîi răspunde, acuzîndu-te că l-ai înjurat, că-î porți Simbetile, că-î temi abonații etc. Ei nu discută ci atacă! Acest soi de adversari sînt cei mai periculoși pentru moralitatea publicului, fiindcă ei nicicînd nu-și pun întrebarea conștientioasă a lui Pilat din Pont: Ce este adevărul? — ci se dau peste cap, mistifică adevărul, numai să rămîna neatinasă reputația lor de înțelepți în ochii lumii.

Să luăm cazul dlui Ibrăileanu. D-sa crede într'o teorie estetică, cu ajutorul căreia vrea să explice operele de artă. În această revistă i se arată că teoria e greșită; că alta e măsura după care se judecă arta. Dl Ibrăileanu nu răspunde liniștit și demn, ci începe să scoată flacări din gură, să facă o adevărată scamatorie de fraze, să se dea peste cap, ca să-și pună în picioare teoria. În focul manevrării face greșeli peste greșeli și din bun senin se leagă și de această revistă. Îndrăzneala d-sale a fost pedepsită, arătîndu-i-se, (în Nrul 21—24, 1906 al L.) din două părți deodată, netemeinicia părerilor și neonestitatea în discuție. Dl Ibrăileanu nu face parte însă

din acei oameni, cari au curajul de a se spăla cu isop, atunci cînd greșala e evidentă pentru toată lumea.

Într'altă parte a revistei cetitorii pot vedea cum se apără universalul critic împotriva dlui Rîmniceanu. La obiecțiunile noastre refuză orice răspuns, temîndu-se de complicații... E și mai ușor așa. Oricine știe că tăcerea și fuga e sănătoasă. Ne mirăm numai de ce n'a tăcut dela început?! Noi nu i-am solicitat părerea asupra aptitudinilor noastre intelectuale; de ce n'a fost din capul locului mai prevăzător?

O nouă hotărîre, mai vitească, a dlui Ibrăileanu, poate-l va îndemna să revină asupra verdictului în ce privește priceperea noastră literară și ne va răspunde în meritul chestiunii. Dacă nu o va face, cu atît mai bine pentru D sa și pentru cititorii V. R.

Rolul nostru în toată discuția »Morală în artă« n'a fost altul, decît cel de a respinge învinuirile ce ni le-a adus dl Ibrăileanu că această revistă e o tribună liberă, inconștientă, pentru orice fel de profesuni de credință. Alte pretenții n'am avut. Prin urmare spiritul ieffin al dlui Ibrăileanu din numărul pe Ianuarie al V. R. e deplasat și... asimilat în parte (An. II. 1, pag. 174, rîndul 10 de jos și pag. 172 rîndul 2 de sus).

În ce privește »injurii personale«, la cari iarăși nu răspunde dl Ibrăileanu, declarăm că nu am avut intențiunea sa-l supărăm. Am constatat un adevăr, pentru a explica maniera de cugetare a d-sale, care n'are nici o înrudire cu cea românească. N'o să tăgăduiască nici aceea că atitudinea sa de critic e determinată de motive străine artei.

Dar o discuție mai departe cu dl Ibrăileanu e de prisos. Nu-i folosește nici dînsului, nici nouă, nici publicului. Acesta din urmă nu cîștigă nimic din certe cu oamenii pentru oameni. El așteaptă ciocniri pentru idei. Iar dl Ibrăileanu, epuizîndu-și tot arsenalul de argumente, caută încăierări, în cari nu se respectă nici adevărul nici cinstea literară. Decî îl părăsim...

Un alt caz e cel al Revistei politice și literare din Blaj. S'a dovedit, cu exemple, în Nr. 1 a. c. al *Luceafărului* că teoriile politice ale revistei din Blaj sînt îngăimări de vorbe, neînțelese de public. S'a mai dovedit, iarăși cu exemple, că poeziile eroice ale celui ce conduce aceea revistă sînt lipsite de orice valoare.

Recunoaștem că în ce privește producția literară, redactorul revistei era greu să se apere singur. Dar putea să roage de vre-unul din colaboratori — d. ex. pe dl I. Scurtu — să-î ia în apărare talentul poetic.

Teoriile politice, neavînd o înrudire atît de intimă cu sentimentele de paternitate ale dlui redactor, puteau fi însă lămurate, dacă ele sînt scrise pentru Românii acestui secol. În numele publicului românesc cerem tălmăcirea lor; cine știe poate înțelegerea acelor teorii ne va ușura cîștigarea drepturilor politice, pe cari tocmăi acum începem să le vedem cu binoclul întors. Nu putem aștepta pînă cînd »timpul va arăta« cumînțenia tiparului pe care-l plătim astăzi. Credem că altruismul de a susține astăzi reviste cu teorii, cari par a fi destinate pentru urmașii noștri de peste 100 de ani, e o naivitate. Se poate că ei vor ajunge la nivelul politic al Revistei politice și literare, dar mărturisim că nu-î învidiem.

Destul că nici revista din chestiune nu răspunde

*

ad rem, ci face aluzia grosolană la »lunile de miere« ale cutăruia, își închipuie că vrem spectacole, voind a ne lua »la hărțuială«, și se mîngăie cu neputincioasa invocație: »timpul face justiție de tot«. (De unde o fi ajuns această frază franțuzească în condeiuul celui ce răspunde?)

Bătrîne Chronos, grăbește-ți pașii, vino și le fă dreptate! De ce ești crud cu înainte mergătorii?!

Pînă cînd se va milostivi însă stăpînul vremii să încunune cu lauri fruntea înțeleaptă a celor neînțeleși și neîndreptățiți de profanum vulgus, îl rugăm să-i învețe românește. Căci »să facă spirit pe conta noastră« și »vrea să dispute« — nu este bine scris. Nu-i așa, o timp, ce faci justiție?!

Noi am dori ca Revista politică și literară să stea de vorbă cu noi, să ne lămurească: care este adevărul?

Va avea curajul să-l privească în fața?!

Tot această revistă scrie (Nr. 6, 1907): »Țara noastră« lasă încă mult de dorit, dară dela domnii grupați în jurul acestei reviste sîntem îndreptățiți să așteptăm cele mai bune«. Se poate, »Domnilor!« Dar revista aceasta nu e a unui grup de oameni. Ea este a »Asociațiunii«, care e a întreg neamului românesc de pe aceste plaiuri. Dacă lasă mult de dorit, poftim la muncă. Fiecare cîrturar român care crede că luminile minții lui pot ajuta țaranului e dator să scrie și să lucreze.

Poftim, Domnilor, și scrieți!... Dacă nu puteți... nu cîrțiți! Declamatoria și naționalismul de paradă a trecut — astăzi fapta vorbește!

Ne-a mai rămas Revista teologică de aici din Sibiiu. În jurul acesteia s'a sporit iarăși multă vorbă steapă. Tot felul de scriitori improvizați în ale teologiei și cite un critic ce-așteaptă mila celor puternici, în loc să lămurească chestiunea, au potopit ziazele cu puzderii de fraze greoaie și neînțelese. Cei mai mulți au deplasat discuțiunea, acuzîndu-ne că vorbim din înălțimi siderale, că nu înțelegem învățăturile lui Christos, că sîntem niște încrezuți, că nu cinstim tagma preoțească și cite și mai cite. Nu s'a găsit unul dintre măruneții teoreticieni ai sf. teologii, care să fi lămurit, care este și care poate fi chemarea preoției noastre; care și cum trebuie să fie educația preoției noastre, în vederea tuturor năcazurile ce ne-așteaptă în viitor?! Dacă cei grupați, în semnul crucii, în jurul revistei teologice vrea să înlăture relele din biserica noastră, trebuie să fie drepti și sinceri în scrisul lor. Dacă vrea să dea o educație preoților dela sate, să înceapă munca în seminarii. Îndreptarea nu se va face, însă, nici recitînd cursurile învățate la Cernăuți, nici bolborosind teorii metafizice, cu cari nu sînt în clar nici cele mai luminate capete ale popoarelor înaintate. O nu! Ci răscolind, cu curajul omului cinstit, neajunsurile noastre de acasă; spunînd fără încunjur păcatele de cari ne poticnim; pregătind preoțimea la lupta mare pentru apărarea legii străbune și prefăcîndu-o într-o oștire de martiri, pentru vremurile, nu tocmai îndepărtate, cînd mîntuirea bisericii va cere jertfe.

Aceste sînt așteptările noastre, Domnilor Doctori!

*

Premiul Luceafărului. În nrul 17—18, 1906 am publicat un concurs pentru premiul de 100 cor., sumă dăruită,

din prilejul nunții, de dl Octavian Goga. Dintre lucrările întrate la concurs au fost publicate abia patru, între aceste e și »Cunoștințe vechi« de dl Vasile Pop. Analiza acestor bucăți, precum și pomenirea lor nu o facem, fiindcă nici una din ele n'a cîștigat suta de coroane. Publicarea unui al 2-lea concurs, în fața desinteresării scriitorilor, ar fi de prisos. Suma se va întrebuința decî pentru un scop filantropic, tot atît de folositor ca și sprijinirea și încurajarea scriitorilor.

Numărul lucrărilor întrate la concurs, nepublicabile, e respectabil. Cîteva reproduceri fragmentare credem vor da icoana cea mai credincioasă asupra valorii acestor lucrări.

Iată-le în forma lor originală:

Ține pas celor popoară,
Frumoasă și scumpă țară.
Uită de griji și nevoi.
Pășește ca o regină
Ș'arată că o »latină«
Nu se lasă înapoi.

(Din »Cîntarea Transilvaniei«.)

Soarele de mult plecase ca să culce ochii săi.
Muzica încă »netase, mîncînd lacom tăiețai.

(Din »Faze lunare — schiță din 1848«.)

Bunăstarea socială și progresu-ntregii firi
Cooperarea d'opotrivă a întregii omeniri
Spre un țel frumos și nobil — ideal stăpînitor:
Armonia 'ntre popoară e credința 'n viitor!

(Din »Poem istoric«.)

L'am văzut eu primăvara, cînd soarele cald lucea,
Cînd în pajiștea cea verde viorica s'ascundea,
Cînd în aer mi se pasări sburați vesele cîntînd,
Iar pădurea înverzită se 'nghina cu linul vînt;
Cum vesel cîntînd o horă, gîndind la a lelei sîn,
Ara brazdă lîngă brazdă — flacău țaran român.
Oare pentru cine ari?

(Din »Țăranul român«.)

Pe-o pajiște 'n fund de codru — doarme dus cu boata 'n brațu
Cu »dulăul« lîngă sine ciobănașu 'ntre mioare;
Dar e miez de noapte neagră; nu 'ndrăznește să-l treziască...!
— Cîta vrajă într-o turmă...! — De-acum nimic nu-l doare!
Și mergînd cu pasul moale, se trezește, că-i în pripor;
E pe munte 'n vîrf de stîncă: — ochii lui privesc minune;
Dudă-un cleanț cît un bălaur — pe pajiștea mătăsoasă
Cîntă lîn o ceată mare de fecioare ca din spume...

(Din »Povestea Dorului«.)

Amurgul vremurilor vechi
Și glasul codrilor de brazi,
Deșterptă 'n suflet amintiri
Și doina jalnică de azi.
De glia lor desmosteniți
Plîng frații noștri 'nstrăinați
— S'aude plînsul, trist, duios
Și doina lor peste Carpați.

(Din »Jale«.)

A fost odată-un împărat
Viteaz și putred de bogat;
Mulți împărați tari el a învins
Moșile lor le-a cuprins.
Nici cînd a zilei dalbă stea
În țara lui nu apunea.
Avut-a vestea, avut-a svonul
Lui Alexandru Macedonul.
Ba, drept să zic, a fost un pic
Și mai bogat și mai voinic

Ea la grumaz purta o salbă
De-argint curat, cu totul albă;
De aur îi era cununa
Cu șapte crengi una cu una.

sau:

(Din »Codreana, povestea poveștilor noastre«. Un poem în 12 »cîntece«. Autorul e mare meșter al versului popular).

Ca model de proză cităm din o novelă lungă »Jertfele«, clasică în felul ei:

»Toate simțirile îi erau concentrate la acel altar al inimii, încît numai într'un firziu îi lavi urechile o melodie subțire, jeloasă, plăcută, care venia dela poale și învăluia tot dealul într'o vibrație de aer, care intrînd pe urechi și se așeza pe inimă ca o piatră de moară, încît numai prin un oftat zbuciumat îți poți elibera inima de sub presiune«.

Am citat și bune și slabe. Restul bucăților, din cari n'am citat, nu sînt mult superioare.

Rugăm pe toți aceia, cari s'au ostenit să ne trimită lucrările lor pentru acest concurs, să binevoiască a considera aceste rînduri ca răspuns general.

*

Știri. În lunile Aprilie și Maiu 1907, profesorul A. D. Xenopol, dela universitatea din Iași, va ținea la Sorbona (Paris) 12 conferințe, vorbind despre »Principiile fundamentale ale istoriei«. Teoria susținută de D-sa în cartea cu acelaș titlu a fost revăzută și completată.

* În Macedonia se lucrează cu mare zel pentru propășirea culturii românești. Se înființează paraclisuri în diferite sate și cătune pînă la construirea bisericilor.

* În »Neamul românesc« dl N. Iorga dă o știre culturală care ar fi și la noi de actualitate: În revista »Alte und Neue Welt«, monseniorul Netzhammer, arhiepiscop catolic de București, publică un studiu bine făcut despre strălucitele urme pe care le-a lăsat trecutul Țirgoviștei.

În acest timp, ațiția din episcopi și metropoliți noștri, resping revistele românești ce li se trimit.

* Progresul și nizuința spre mai bine, ce stăpînește azi majoritatea profesorilor din capitală și din provincie, în România, ne pot sluji de pildă. În toate orașele: conferințe, șezători, concerte curat românești, reprezentatii de diletanți, cu piese românești sau foarte bune traduceri. În Braila s'a înființat o reuniune de cîntări, care promite mult și tot acolo comitetul »Ligi Culturală« vrea să facă un sub-despărțămînt care să organizeze prelegeri pe la sate.

* În Craiova se anunță zorii unei mișcări culturale tot mai puternice. Profesorii liceului Carol I au pus la cale o serie de 9 conferințe, cu subiecte din nevoile vieții românești.

* Sub titlul »Cîntarea înaltă sufletul« primim o broșură dela librăria H. Zeidner din Brașov, care cuprinde un foarte bine reușit portret, o schiță asupra activității și vieții dlui G. Dima și catalogul compozițiilor acestui maeștru. Apariția acestei colecții este un eveniment în viața noastră culturală și credem că ni se va da posibilitatea — procurîndu-ne numeroasele caiete — să revenim într'un articol prim asupra importanței lor.

* S'au ținut cele trei concerte, împreunate cu dans, în Cluj, Arad și Budapesta. Cele două dintîi au reușit pe deplin. Atît în Arad cît și în Cluj au așezat oaspeți din România: în Cluj niște tineri Craioveni, iar în Arad bărbați de seamă din București. În Budapesta »șezătoria națională« a reușit slab; a fost lume puțină. Nu ne îndoiim, însă, că prestațiunile artistice au fost la înălțime.

Poșta Redacției.

Tr. M. Arad. »Idil« e nepublicabil, fiindcă comparații ca cele următoare sînt imposibile: »aerul... par'că e un zid diafan, ce te pișcă de obraz prin spargerea zgrăbunțelor de vapori«; »întreg ceriul e o haină zdrențuită străpunsă de sulite de foc« — cari »sînt stelele«, — și altele. Pe urmă încă un sfat prietinesc: Nu te lua după puzderia de scris din ziua de astăzi, căci mintea Dtale e prea plăpîndă ca să se poată singură cîrmui în vîlmășagul lui; roagă pe profesorii Dtale să-ți recomande cărțile bune, ca împrumuturile ce le faci, în încercările Dtale, să fie măcar ele bune. Faptul c'ai mai publicat în foiletoanele ziarelor noastre, să nu-ți servească de încurajare, fiindcă se poate c'ai bătut la ușa redacțiilor chiar în vremuri de secetă, cînd toate-s binevenite.

A. G. București. Privești — după natură — nepublicabil.

I. Stefan, Brașov. Dl G. Murnu a lucrat 10 ani la traducerea Iliadei. E unul dintre cei mai buni cunoscători ai anticității eline. Studiile și le-a făcut în București, München, Athena și acum e în Roma. Asupra traducerii dlui Bănescu întrebați la librăria Sococ și comp. Craiova. Stampele după tablourile lui Murillo și Rafael vi le dăm amindouă cu 1 cor. franco. Cărți poștale ilustrate seria cor. 1.20. Tip de Romîncă nu e între ele.

Riri, Bucovina. Versurile sînt lipsite de orice valoare. D-ta, probabil, ești tînăr, ești viitorul țărișoarei pline de păcate, care așteaptă mîntuire. Cum poți deci scrie:

Tu moarte! Să-mi fi de mîngîiere,
Căci prea mi-î sulitul plin de durere...

Săraca Bucovina!...

La ceilalți vom răspunde în numărul viitor.

Poșta Administrației.

Aducem la cunoștința abonaților că revista noastră se expediază regulat tuturor. Înainte de a duce numerile la poștă, controlăm foarte sever, de douăori, toate adresele. Prin urmare nu e vina noastră, dacă abonații nu primesc revista. Vina e a poștei. Dacă pe viitor abonații nu vor primi revista, îi rugăm să reclame la poștă și dacă reclamația lor nu va avea rezultat, îi rugăm să ne avizeze, în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr, ca să le trimitem a 2-a oară numărul rătăcit. Reclamațiile sosite mai tîrziu nu se vor lua în considerare.

Dr. Morariu, T.-Severin. Am primit prețul celor 50 Nre jubilară și ne vom grăbi a Vă trimite și cele 100 exemplare, ce mai cereți. Pentru interesul ce puneți în răspîndirea publicațiilor folositoare și pentru amabilitatea față de noi, vă aducem sincere mulțumiri.

Petru Turen. Pentru »Luceafărul« anul I. complet dăm ediția L. de 7 coroane pe 3 ani (1906—1908).

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.

În editura noastră au apărut și se pot comanda dela administrația noastră:

T. Brediceanu: **Muzica „Seratei etnografice“**,
 Caietul I Cor. 3.—, Lei 4.—
 » II » 3.—, » 4.— } împreună Cor. 10.—, Lei 12.—
 » III » 5.—, » 6.—

		cor.	banî	
Ioan Agîrbiceanu:	Dela Tară	1.50	și 10	porto
Ion Bârsanul:	Primele Versuri	— .60	„ 10	„
Zaharie Bârsan:	Ramuri	2.—	„ 10	„
Ioan Ciocirlan:	Traiul Nostru	1.50	„ 10	„
Alex. Ciura:	Icoane	1.20	„ 10	„
El. Farago (Fatma):	Versuri	1.50	„ 10	„
Oct. Goga:	Poezii	2.—	„ 10	„
	Ed. pe hîrtie olandeză	3.—	„ 20	„
A. O. Maior:	Biblioteca Copiilor, Vol. I.			
	Cu o poveste inedită de			
	Carmen Sylva. 21 ilustrații	1.60	„ 20	„
Ioan Slavicî:	Mara (roman)	2.50	„ 20	„
Maxim Gorkiî:	Nuvele	1.—	„ 10	„
	Ilustrate românești (heliografii) 12 bucăți	2.—	„ 10	„
	Numărul iubilar Carol	1.—	„ 10	„

Din edituri străine:

Alex. Vlahuță: **România pitorească** 3.50 „ 20 „
 Minerva Cosma: **Album de broderii și țesături românești** . 16.— „ 72 „

Cărțile se pot comanda sau dela administrația noastră sau dela librăriile: În România: București: Librăria națională, Socecă et comp., L. Alcalay, C. Sfetea, I. Vasluianu; în provincie: Iași, Ploestii, Craiova: Socecă et comp.; Caracal: Librăria cooperativă; Brăila: Dumitru Ionescu; Galați: Negoescu et Manițu; Bărlad: N. Petroff; Botoșani: Librăria cooperativă.

În Austro-Ungaria: Suceava: Școala română; Blaj: Librăria archidiecezană; Brașov: A. Mureșianu, I. Ciureu; Sibii: W. Krafft, Librăria archidiecezană; Oravița: I. Țierean; Caransebeș: Librăria diecezană; Bistrița: V. Onișor.

Administrația și redacția: Sibii (Nagyszeben).

Colecțiile „Luceafărul“ complete.

Legătură elegantă în pînză.

Anul I, epuizat.
 Anul II, (1903) 40 cor.
 Anul III, (1904) 30 „
 Anul IV, (1905) 40 „
 Anul V, (1906) Ed. simplă 16 „
 Anul V, (1906) Ed. de lux 25 „

Toate colecțiile împreună ed. simplă C 120; ed. lux C. 130.

Colecții incomplete.

Sem. II, 1903, (nrele 9—23) 3 cor.
 Sem. II, 1904, (nrele 11—24) 3 „
 Sem. II, 1905, (nrele 11—24) 3 „

Cumpărăm „Luceafărul“.

Anul I, (1902), complet sau numerele: 2, 3, 6, 8, 9, 10. (În deosebii nrele 3 și 9—10.)
 Anul II, (1903), 2, 4, 7 și 24.
 Anul III, (1904), 2 și 5.
 Anul IV, (1905), 1, 2, 4, 6, 8 și 10.

A se adresa administrației noastre.

AVIZ.

Vor primi franco

Biblioteca Copiilor

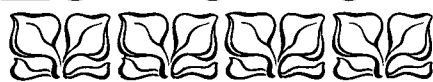
Vol. I și II.

Cei ce vor trimite direct aatoralui

A. O. Maior

la redacția revistei **Luceafărul**, Sibii (Nagyszeben), suma de **1 Cor. 10** pentru **Austro-Ungaria** și **1 leu 50 banî** pentru **România**.

Pentru ambele volume sînt a se trimite **2 Cor 20** pentru **Austro-Ungaria** și **3 lei** pentru **România**.

Cumpărați numărul jubilar Carol I. Prețul 1 cor. 10 banî.